

DEPORTATIONS OF GREEKS IN TURKEY AND 1964 ENACTMENT

**TÜRKİYE'DEKİ YUNANLILARIN SINIRDIŞI EDİLMELERİ
VE 1964 KARARNAMESİ¹**

Ayşegül ŞENTÜRK²

Abstract

States occasionally pursue a conflict-resolutions strategy through coercive diplomacy with the aim of guaranteeing their security. Deportation is one of the practices within this strategy. In response to the acts of violence performed against the Turkish society living in Cyprus in 1963-1964, Turkey attempted to enable the security of the Turkish society on the island within legal framework and the rights granted by treaties. Upon failing to achieve the desired result via this policy, Turkey decided to take a different tack. Therefore, firstly it annulled the treaty signed with Greece in 1930, and put the Enactment of 1964 into practice subsequently. This practice was based on the strategy that it would make Greece withdraw its support from Makarios on the island; however it failed to do so. Deportation of the Greek of Turkish nationality and Enactment of 1964 constitutes a part of Turkey's Cyprus policy.

Keywords: Cyprus, Deportation, Enactment, Turkey, Greece.

Özet

Devletler zaman zaman güvenliklerini korumak için zorlayıcı bir diplomasiyle sorun çözme stratejisi uygulurlar. Sınırdışı etme bu strateji içindeki uygulamalardan biridir. 1963-1964'te Kıbrıs'ta Türk toplumuna karşı girişilen şiddet eylemleri karşısında antlaşmaların kendisine verdiği haklar ve hukuk çerçevesinde Ada'daki Türk toplumunun güvenliğini sağlamaya çalışan Türkiye, bu politikadan istediği sonucu alamadığında farklı bir yol denemeye karar vermiştir. Bunun için önce Yunanistan ile 1930'da imzalanmış olan antlaşmayı feshetmiş, ardından da 1964 Kararnamesini uygulamaya geçirmiştir. Bu uygulama Yunanistan'ın Ada'da Makarios'a verdiği destekte geri adım atmasını sağlamak öngörüsü üzerine kurulmuş ancak beklenen olmamıştır. Türkiye'deki Yunan uyruklu Rumların sınırdışı edilmeleri ve 1964 Kararnamesi Türkiye'nin Kıbrıs politikasının bir parçasını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Sınırdışı, Kararname, Türkiye, Yunanistan.

¹ Bu çalışma, 18-20 Mayıs 2017 tarihleri arasında Antalya'da Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Yrd.Doç.Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak., Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, aysegulsenturk@sdu.edu.tr

GİRİŞ

Ülkedeki varlıkları çeşitli sebeplerle tehlikeli görülen yabancıların devletin yetkili makamlarının tek taraflı kararıyla ülkeden dışarı çıkarılmalarına sınırdışietme denir. Sınırdışı etme devletlerin kolaylıkla vazgeçemeyecekleri bir yetki ve ayrıcalık olarak kabul edilmektedir. Yabancıların ülkedeki varlığının tehlikeli görülmesi, giriş, çıkış, ikamet ve çalışmaya ilişkin mevzuata aykırı davranış ve güvenlik tedbiri uygulaması gibi sebeplerlesınırdışı etme işlemi gerçekleştirilir (Sınır ve Sınırdışı,2014:182-191). Türkiye'de de hükümetler farklı dönemlerde sınırdışı etme yetkisini kullanmıştır. Kaleme aldığımız çalışmamızda bu uygulamalardan biri olan 1964Kararnamesi ve uygulaması üzerinde durulmaktadır.Ancak tüm çabalarımıza rağmen bu "gizli" Kararnamenin kendisine ulaşılammıştır. Kararname hakkında yaptığımız değerlendirmeler, uygulanmasında basına yansıyan haberler, kaldırıldığı tarihte yapılan değerlendirmeler ve sonrasında 1964 Kararnamesi uygulamasına açılan davalarda hukukçuların verdiği hükümlere dayanmaktadır.

Türkiye'nin bu Kararnameyi çıkarmasının önemli sebebi 1963-1964 Kıbrıs Krizi ve Kanlı Noel olaylarıdır. Ada'da Türk toplumunun can ve mal güvenliğinin kalmaması üzerine, uluslararası diplomaside krize çözüm bulamayan Türkiye, Yunanistan'la 1930 yılında imzaladığı antlaşmayı feshetmiş,Türkiye'de yaşayan Yunan uyruklu Rumları,Yunanistan'a karşı bir koz olarak kullanarak, bu politika ile Ada'da yaşayan Türk toplumunun haklarını güvence altında tutmaya çalışmıştır. Türkiye'de yaşayan Yunanlıların vizelerini uzatıp uzatmama ve mallarını bloke etme durumunu Kıbrıs konusunda yumuşamaya ve Yunanistan'ın atacağı adıma göre beklemeye almıştır. Beklenen gerçekleşmeyince1930 Antlaşmasının feshi sonrası, 1964 Kararnamesi'ni uygulamaya geçirmiştir. Bu uygulama ile Türkiye, topraklarında yaşayan Yunanlılar konusunun Yunanistan yönetiminde bir baskı unsuru oluşturacağını öngörmüş, bu yolla Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin güvenliğini sağlamak istemiştir. Türkiye'deki Yunan uyrukluların sınırdışı edilmesi ve 1964 Kararnamesi Türkiye'nin Kıbrıs konusunda izlediği politikanın bir parçasıdır.Bu sebeple çalışmamızda sınırdışı etme ve Kararname uygulamasının gerekçelerinin anlaşılabilmesi için öncelikle1963-1964 yıllarında Kıbrıs'ta cereyan eden olaylara,milletvekillerinin olaylar hakkındaki değerlendirmelerine ve gazete haberlerine yer verilmiş, sonrasında ise Kararnamenin sonuçları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

I.Kararname Öncesinde Kıbrıs'ta Gelişen Olaylar

I.I. 1950-1963 Dönemi

Kıbrıs Adası, Doğu Akdeniz'de kilit rol oynayan önemli bir adadır. 1878 yılında İngiltere'ye kiralanan Ada'da Yunanlılar ve Enosis(Şimşir:24)³ taraftarı Kıbrıslı Rumlar bu yıldan itibaren sadece Türkleri değil İngilizleri de buradan atmanın yollarını aramışlar ve Enosis taleplerini sürekli olarak dile getirmişlerdir.1949'dan itibaren Kıbrıs Rum lideri ve Başpiskopos ArchbishopMakarios marifetiyle Enosis faaliyetleri hız kazanmıştır(Keser, 2013:263). 1955 yılına kadar talepleri geçiştirerek durumu idare eden İngiltere, Ortadoğudaki gelişmeleri de gözönünde bulundurarak politika değişikliği yapmanın gerekliliğini hissetmiştir. Kıbrıslı Rumlar ise taleplerine ulaşmak için Kıbrıs konusunu sorunun başlangıcından itibaren uluslararasılaştırmaya çalışmışlar, bu amaçlarına ulaşamayınca EOKA⁴ aracılığıyla silahlı şiddet eylemlerine başlamışlardır. Şiddetin artması üzerine İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'yi Londra'da

³Enosis: Yunanca ilhak demek olup, Yunanistan dışındaki Helenlerin bağımsızlığı ve anavatan Yunanistan ile birleştirilmesi demektir.

⁴EOKA:Kıbrıslı Muharipler Gizli Örgütü. Kıbrıs Rumlarının Enosis amacını gerçekleştirmek için kurulmuş silahlı örgüt.

bir konferansa davet ederek, yeni bir anayasa ile Kıbrıs'ın kendi kendisini yönetebileceğini belirtmiştir. Ancak önerinin taraflarca kabul edilmemesi ve Türkiye'de 6-7 Eylül olaylarının⁵başgöstermesi ile Türkiye Kıbrıs konusunda sorunun bir tarafı haline gelmiş ve bu andan itibaren Kıbrıs, Türk dış politikasının ana konularından birini teşkil etmiştir. Ada'nın geçmişte Türk hakimiyetinde olması ve Lozan Antlaşması ile oluşturulan Türk-Yunan dengesi açısından önemi, bunun yanısıra Ada'nın jeopolitiği ve en önemlisi Ada'daki Türk toplumunun varlığı ve bu varlığa karşı girişilen baskı ve şiddet içeren eylemlerin gerçekleşmesi (Şener, 2013:2), Kıbrıs'ın Türkiye açısından önem arzeden etkenlerini oluşturmuştur.

1956 yılında Mısır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirmesi üzerine Ada'nın önemi artmış, Arap ulusları ile yakınlaşma politikası izlemeye başlayan Yunanistan, Kıbrıs üzerindeki gücünü artırmak istemiştir (Çeçen, 2005:81). Yunanistan'ın desteklediği ve Ada'nın Türklerin elinden alınması doğrultusunda biliçli bir politika takip eden Makarios'un, İngiltere'nin kararıyla sürgün edilmesinden sonra, 1956-1958 yıllarında sorunun çözümü için farklı planlar ortaya konulmuş olmasına rağmen olumlu bir sonuç elde edilememiştir.

Ada'da iki toplum arasında çatışmaların artması, Türk-Yunan ilişkilerini de gerginleştirmiştir. Bunun üzerine NATO üyesi bu iki ülke arasında paktın varlığını tehlikeye atacak bir durum ortaya çıkması tehlikesi karşısında ABD devreye girmiş, Türkiye ve Yunanistan nezdinde başlatılan girişimler sonucu Zürih Zirvesi ve Londra Konferansı ile 19 Şubat 1959 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yapısını ortaya koyan antlaşma imzalanmıştır. Bu durum soruna kısa bir süreliğine ara verilmesini sağlamıştır (Şener, 2013:4-5).

Londra ve Zürih Antlaşmaları çerçevesinde hazırlanan "Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası" ile 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. Antlaşmanın en önemli maddesi garantör devlet sıfatıyla Türkiye'ye gerektiğinde Ada'ya tek taraflı olarak müdahale hakkını sağlayan 4. maddesidir. Aslında garantör devletlere müdahale hakkının verilmesi, daha başlangıçta Ada'da yeni sorunların beklendiğinin göstergesidir. Bu da yapılan antlaşmaların Kıbrıs Cumhuriyeti açısından yapısal ve hukuksal zayıflıkları olduğunu ortaya koymaktadır. İlk olarak, Kıbrıs Cumhuriyeti kurulurken Ada'daki iki toplumdaki ziyade Türkiye ve Yunanistan'ın istekleri gözönünde bulundurulmuş, sonrasında her ne kadar kurulan cumhuriyetin bağımsız, egemen, üniter bir yapıda olacağı belirtilmişse de, aslında anayasasını değiştirme hakkı olmayan bu da onu dışarıdan müdahaleye açık hale getiren, aynı zamanda İngiliz egemenliğine de imkan veren, bağımsız, egemen, üniter bir yapıda değil "kendine özgü" bir yapıda olan, kısıtlı bir devlet oluşturulmuştur. Üstelik Türkiye ve Yunanistan, Ada'yı iki toplumu ayrı birimler kabul eden bir anlayış içinde olduklarından yapılan anlaşmalar ortak bir Kıbrıslılık bilinci oluşturarak Ada'da bütünlüğü sağlayacak bir yapıdan çok, iki toplumun liderine zorla kabul ettirilmiş antlaşmalarla oluşturulmuş bir sistem zayıflamıştır (Fırat, 2016:613). Haliyle bu sistemin uzun ömürlü olmayacağı daha baştan bellidir. Nitekim 1960 yılından itibaren iki toplum arasında artarak devam eden çatışmalar, 1963 yılına kadar zaman zaman silahlı şiddet eylemlerine kadar ulaşmıştır.

1960-1963 yılları arasında sürekli olarak, yapılan antlaşmaların doğru olmadığını ve kendi iradesi dışında imzalandığını söyleyen Makarios, özellikle Anayasada Türklerle ilgili olan 13. maddenin değiştirilmesini istemiş, ancak Ada'daki Türk toplumunun Anayasa ile güvenlik altına alınan hak ve çıkarlarını ortadan kaldıracak olan bu değişiklik isteğini Türkiye reddetmiştir (Uçarol, 1995:753). Sonrasında belediyeler konusunda uzlaşmazlık ortaya çıkınca, bu durumun tabii sonucu olarak iki toplum

⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Fatih Akın, Türkiye'de Azınlık Politikaları 6-7 Eylül Olayları, Kum Saati Yay., İstanbul. M. Hulusi Dosdoğru, 6-7 Eylül Olayları, Bağlam Yay., İstanbul.

arasında da anlaşmazlıklar başlamış, enosisve taksim taraftarları artmıştır. Daha sonra amacı Ada'daki Türklerin tamamını yok etme olarak ortaya çıkacak olan Akritas Planı gereği terör eylemleri başlatılmıştır. Bu terör eylemleri içinde en önemlisi Kıbrıs Türk Alay Komutanlığı Doktoru Tabip Binbaşı Nihat İlhan'ın eşi Mürüvet İlhan ve 6 yaşından küçük üç çocuğunun saklandıkları banyoda öldürüldükleri küvet resmiyle hafızalara kazınan ve "Kanlı Noel Olayları" olarak tarihe geçen Kumsal Katliamıdır.

Harry Scott Gibbons, "Kıbrıs'ta Soykırım" adlı kitabında 27 Aralıkta İngiliz birliklerinin Lefkoşa'ya ulaşmaya başladığını, uluslararası basın çatışmaların başlamasından itibaren ilk kez Lefkoşa'ya ulaştığını ve dış dünyaya ulaşan ilk haberlerin şok edici olduğunu basından verdiği örneklerle ve şu satırlarla ifade etmiştir: " (...) Oradaki ilk Batılı muhabirlerdik ve yayımlanmayacak kadar korkunç görüntülerle karşılaştık. Dehşet öylesine üst düzeydeydi ki, insanlar gözyaşlarının ötesinde, sersemlemiş durumdaydılar ve gözyaşı içerisinde kalmaktan daha da kötüsü, isterik ve anlamsızca sırıttır hale gelmişlerdi"- London Daily Expres. "Bugün, bu utanç köyünde (Şillura), bu güzel Adayı böylesine sorunlu hale getiren Rumlar ve Türkler arasındaki nefretin delillerini buldum. Birkaç gün öncesine kadar burada, sağlam, taştan yapılmış evlerinde 1000 kişi yaşıyordu. Sonra bir terör gecesinde 350 kişi –adam, kadın ve çocuk- ortadan kayboldu. Hepsi Türktü. Erkekler ve kadınlar kapı önlerinden bana şüphe ile bakıyorlardı. Türklerin nerede olduklarını sorduğumda kadınlar bakışlarını çevirdiler. Erkekler ayaklarını sürüyerek ilerleyip 'Bilmiyoruz, ayrıldılar' dediler"- Daily Herald Londra (Gibbons, 2013:181-182). Bu katliamda 24 Türk öldürülmüş, 40 Türk yaralanmıştır. Bu olaylar üzerine Başbakan İsmet İnönü, Kıbrıs olayları ve Hükümetin uluslararası düzeni çiğneyen her türlü davranışlarını önlemek üzere her tedbire başvurulacağı hususunda demeç verirken (TBMM Tutanak Dergisi, 25 Aralık 1963:2) ayrıca garantör Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'dan bu katliamlara mani olunması için ortak bir girişimde bulunulmasını talep etmiştir. Olumlu bir cevap alınamaması üzerine Türkiye tek tarafı olarak "Kıbrıs Anayasasını koruma adına" sınırlı (Aydın-Taşkın, 2016:123) bir müdahaleye karar vermiştir. Türk Hava Kuvvetleri 25 Aralık 1963'te Ada üzerinde ihtar uçuşları gerçekleştirmiş, saldırıların durmaması durumunda yine tek tarafı olarak havadan bombardıman kararı da alınmıştır (Alasya, 1988:222). İhtar uçuşları devam ederken 26 Aralıkta Lefkoşa'nın kuzeybatısındaki Ayvasıl'de biri on yaşında çocuk olmak üzere dokuz sivil Türk öldürülmüş ve bir çukura gömülmüştür (Copeux, 2009:60). Sonunda ihtar uçuşları etkisini göstermiş ve Garanti Antlaşmasına göre üç garantör devlet, Ada'da düzenin tekrar sağlanması için müdahaleye hazır olduklarını bildirerek, bu amaçla yapılacak faaliyetlerin planı Makarios'o sunulmuştur. Makarios'un bu planı kabul etmesiyle birlikte üç garantör devlet askerlerinden oluşan Barışı Koruma Gücü göreve başlamış ve Türk ve Rum bölgelerini ayıran, iki toplumun ve iki ayrı yönetimin fiilen ayrılmasına başlangıç teşkil eden, adına da Yeşil Hat denilen yerde konuşlanmıştır (Şener, 2013:16). Ayrıca İngiltere'nin teklifiyle Türkiye ve Yunanistan ile Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum kesimlerinin davet edildiği Londra Konferansı toplanmıştır. Tarafların birbirine tamamen zıt⁶ (Armaoğlu, 1986:786-787) öneriler sunduğu 21 Ocak'ta sona eren Konferanstan bir netice alınamamıştır. Amerikan-İngiliz⁷ planı olan ve Ada'ya 10 bin

⁶ Türk tarafı Kanlı Noel olaylarından sonra Ada'da Türk varlığının devamı için Kıbrıs'ta federal bir yapı ve daha fazla güvenlik tedbiri alınmasını isterken, Rum tarafı ise Türk toplumunu azınlık haline getirerek Rum çoğunluğun hakimiyeti altına sokacak ve Türkiye'ye hak veren antlaşmaların ortadan kaldırılarak Enosis'in gerçekleşmesini öngören tam bağımsızlık isteğinden vazgeçmemiştir.

⁷ Kıbrıs Krizinde İngiltere Garantör devletlerden biri olduğu halde bu meseleye fazla karışmamaya dikkat etmiştir. Türkiye ise Yunanistan'a baskı yapması konusunda Amerika'dan destek beklemiş ancak aradığı desteği bulamamıştır. Hatta sonrasında daha da hayal kırıklığına uğrayacak olan bir hadiseyi Amerika Başkanı L. Johnson'dan aldığı mektupla yaşamıştır. Aslında Amerika Kıbrıs konusunda Türkiye yanında taraf olmak istemediği gibi 1964 yılı sonunda yapılacak başkanlık seçiminde ülkesindeki üç milyonluk Rum oyunu da kaybetmek istememiştir.

kişilik bir NATO kuvveti gönderilmesi fikrini ise Türkiye kabul ederken Makarios reddetmiştir. (Armaoğlu,1986:787-Erhan, 2016:685).

Kıbrıs'ta abluka altındaki Türklere Rum saldırılarının devam etmesi üzerine Türkiye, Makarios'a bir mesaj göndererek, saldırıların durmaması halinde Ada'daki Türk toplumunun haklarının, can ve mal güvenliğinin kendisi tarafından korunacağını bildirmiştir. Türkiye askeri bir müdahaleye hazırlandığı izlenimini vererek, Amerika'nın böyle bir durumu göze alamayacağını düşünerek Rumlara baskı yapacağını ümit etmiştir. Ancak beklenen olmamış, Amerikan yönetimi yine sessiz kalmıştır. Bunun üzerine Başbakan İsmet İnönü'nün isteği ile TBMM, 16 Mart 1964 tarihinde gerekli gördüğü taktirde hükümete Ada'ya askeri müdahalede bulunma yetkisi vermiştir. TBMM'de 16 Martta alınan tek karar bu değildir, Kıbrıs'taki Türk toplumunun varlığını korumak adına Meclis, farklı bir kozunu kullanmaya hazırlanmaktadır: Türkiye'deki Yunan uyruklu Rumları.

Türkiye'nin bütün çabalarına rağmen Nisan ve Mayıs aylarında Ada'da çatışmalar devam etmiştir. Bunun üzerine Hükümet, Meclisin verdiği yetkiye dayanarak Ada'ya üç kez müdahale teşebbüsünde bulunmuş ancak tüm müdahaleler sonuçsuz kalmıştır. Saldırıları devam ederken Makarios, Türkiye'nin Kıbrıs'la olan bağlarını koparmak için 4 Nisanda Zürih ve Londra Antlaşmaları'nın ayrılmaz bir parçası olan İttifak Antlaşmasını feshettiğini ilan etmiştir. Türkiye bu feshi kabul etmezken, Yunanistan Başbakanı Yorgo Papandrea uyayımладыğı bildiride Zürih ve Londra Antlaşmaları'nın Ada'ya çözüm getirmediğini, Yunanistan'ın Makarios'un fesih kararı ile Kıbrıs'taki halk mücadelesini kayıtsız-şartsız desteklediğini bildirerek, Makarios'un bütün hukuk dışılıklarına arka çıktığını göstermiştir.

Makarios'un mecburi askerlik sistemini getirerek Rumları askere alması ve ağır silahlar satın almayablaşması üzerine, Türkiye de Ada'ya askeri müdahale için hazırlıklarını tamamlamış ve Ada'ya Türk askerinin çıkması için 7 Haziran tarihinde karar kılmıştır. Gerçi Amerika bu karardan birkaç gün öncesinde Türkiye'nin müdahalesini önlemek için birtakım teşebbüslerde bulunmuştur. İşte bu karar hayata geçmeden hemen önce, 5 Haziran 1964'te Amerika Başkanı L. Johnson'dan Başbakan İnönü'ye üslubu sert ve tehdit içeren bir mektup gelmiştir (Erhan, 2016:685). Bu mektup, Ada'da 1974'e kadar uzayacak bir sürecin de başlangıcını teşkil etmiştir. İnönü azınlık hükümeti, henüz kurulur kurulmaz patlak veren ve uluslararası bir mesele haline dönüşen Kıbrıs sorunuyla uğraşırken, bu mektupla şimdi de Amerika ile ilişkilerini sorgulamak zorunda kalacaktır.

Türk kamuoyunun içeriğini 13 Ocak 1966'da Hürriyet Gazetesi'nden öğrendiği mektupta Johnson şöyle demektedir: "Türkiye Garanti Antlaşmasını tam işletmeden Adaya müdahale kararı almıştır. Türkiye henüz müdahale hakkını kullanamaz. Türkiye tarafından Kıbrıs'a yapılacak bir askeri müdahale, kendisini Sovyetler Birliği ile bir çatışma durumuna sokabilir. Türkiye NATO'lu müttefiklerine danışmadan, onların rıza ve muvafakatini almadan böyle bir harekete giriştiğine göre, acaba NATO'nun Türkiye'yi savunma yükümlülüğü var mıdır? Türkiye bu noktayı herhalde düşünmedi. Türkiye ve Amerika ile yapılan 12 Temmuz 1947 Antlaşmasına göre Türkiye, Amerika'nın vermiş olduğu silahları Kıbrıs'a müdahalede kullanamaz. Çünkü bu silahlar Türkiye'ye savunma amacı ile verilmiştir. Ayrıntılı görüşmeler için Türkiye Başbakanı Washington'a giderse Başkan Johnson bundan memnun olacaktır"(Armaoğlu,1986:789-Sönmezoglu,2016:7-Aktaş,2009:37-41)⁸.

⁸ Türkiye'nin bütün çabalarına rağmen ilgilenmediği Kıbrıs meselesi, bu mektupla ABD'nin birdenbire ilgi odağı haline gelivermişti. Çünkü ABD Türkiye'nin Ada'ya yapabileceği bir müdahalenin sonuçlarından çekiniyordu. Bölgesel nitelikte başlayacak bir çatışma ABD'nin hayati çıkarlarını tehlikeye düşürebilecek bir nükleer savaşa dönüşebilirdi. Ve Amerikan yetkililere göre savaş ihtimalini önlemek için de Türklere üzerinde etkili olacak sertlikte bir üslup gerekliydi. Mektupta Amerika'nın SSCB karşısında Türkiye'yi yalnız

ABD, Türkiye'nin Kıbrıs'a askeri hareket düzenlemesini -mektubun içeriğinden anlaşılacağı üzere- istememekteydi. Mektupta Türkiye'nin dış politikada tek başına karar vermeden önce ABD ile görüşmesigerektiği ifade ediliyordu. Ayrıca ABD 1947 Antlaşmasına göre kendilerinden alınan silahların Kıbrıs'ta kullanılmasını da istememekteydi. Bu çok önemli bir gerçeği de gözler önüne sermiş oldu. TSK'nde çok sayıda ABD menşeli silah ve araç-gereç bulunmaktaydı. Bu mektupla Türkiye bir yandan silah ve araç-gereç satın alabileceği ülke sayısını artırırken diğer yandan da kendisi bu malzemeleri üretim yollarını aramaya başladı (İntelijans, 2015:45,50).

Aslında Türk-Amerikan ilişkilerinde dönüm noktası teşkil eden L. Johnson imzalı bu ünlü mektubu, ABD Dış İşleri Bakanı ve yardımcıları hazırlamıştı (Aktaş, 2009:74).“Truman Doktrini ve Johnson'un Mektubu” Türk-Amerika ilişkilerinin seyrinde iki zıt sürecin başlangıcını teşkil etti. Bu mektup Türkiye'nin Amerika'ya olan güvenini uzun yıllar sarsacak derecede etkili oldu.

Amerika'nın Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesini istemediğini gösteren bu mektupla ilgili ilginç bir yorum Haluk Şahin'e aittir. Şahin, “Johnson Mektubu” adlı kitabında bir diplomatın ismini vermemek şartıyla mektup olayını,Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale etmesini engellemesi için ABD'den bizzat Başbakan İnönü'nün istediği şekilde bir iddia ileri sürmektedir. Bunun sebebini ise Türkiye'nin o yıllarda müdahaleyi başarılı olarak sonuçlandırarak askeri donanımının olmaması olarak göstermektedir. Aynı diplomata göre İsmet İnönü bazı toplantılarda “Türk askerinin Rum askeri önünde mağlubiyete uğramasına asla müsaade etmem” dediğini ifade etmektedir. Yani tüm hazırlıklara rağmen Türkiye, çıkarma yapmayacaktı(Şahin, 2002:103). Amerika'nın olası bir müdahaleyi engelleyeceğini öngören İnönü, müdahale etmek yerine eder gibi görünmek istemişti. Yani İnönü askeri müdahaleyi kullanarak gözdağı vermek istiyordu. Haluk Şahin'in bu iddiası tartışılmaya açık bir konu olmakla birlikte, Türkiye'nin o yıllarda askeri donanımının eksik olduğu yönünde yaygın bir görüş mevcuttur(Şener, 2013:22).

İnönü, 13 Haziran'da gönderdiği nispeten yumuşak bir üslup taşıyan cevabi mektubunun akabinde, 21 Haziran'da Amerika'ya gitti. Bu ziyaret esnasında Yunanistan Başbakanı YorgoPapandreauda Washington'a geldi. Johnson iki liderle ayrı ayrı görüştü. Papandreau Kıbrıs sorununun bir Türk-Yunan sorunu olarak algılanmasına karşı çıkarak, Makarios'un dışlandığı bir çözüm arayışını reddederek, İnönü, Londra ve Zürih Antlaşmalarının devam ettiğini kabul etti. Ayrıca anlaşmazlıkların görüşmeler yoluyla çözümlenmesi konusunda görüş birlikteliği ortaya kondu(Erhan,2016:689).

I.II.Görüşmeler Dönemi

Washington görüşmelerinde, meselenin çözülmesi için Amerika'nın dış işleri eski bakanlarından Dean Acheson aracı olarak tayin edildi ve görüşmelerin başlangıç noktası olarak Cenevre seçildi. 9 Temmuz 1964 tarihinde başlayan Cenevre görüşmelerinde Yunanistan'ın ısrarıyla aynı masada buluşmayan iki heyet ile Acheson

birakabileceği ifade edilmekteydi. Halbuki Türkiye, SSCB tehlikesi nedeniyle NATO'ya üye olmuştu. Makarios'un Ada'da gösterdiği vahşet, hukuk dışılık ve cinayetler görmezden gelinirken, Türkiye'nin uluslararası antlaşmalardan doğan meşru haklarını kullanmak istemesi Ada'ya saldırı olarak kabul ediliyordu. Kıbrıs konusunda Amerika'nın birinci kaygısı iki NATO üyesi devletin savaşmasıydı. Ecvet Üresin Cumhuriyet gazetesindeki 28 Haziran 1964 tarihli yazısında “Amerika NATO'yu parçalayacak bir Türk-Yunan harbini önlemek çabası içindedir. Amerika Ada'nın Doğu AkdenizinKübası haline gelmesinden çekinmektedir”derkenaslında doğru bir tespitte bulunmaktaydı. Bu durum NATO'nun güneydoğu kanadınınzayıflaması anlamına geleceği gibi SSCB'nin Ada'yla alakalı konulara daha çok karışması anlamına da gelebilirdi. Ayrıca Makarios'un Cumhurbaşkanı olduğu Kıbrıs'ta gösterdiği siyasi tutum -ki Makarios'un Ada'da siyasi hakimiyetini sağlamasında Çalışan Sınıfın İlerici Partisi (AKEL) adlı Komünist partinin ciddi bir desteği vardı- SSCB tarafından destekleniyordu ki, bu da Amerika'yı rahatsız etmekteydi. Üstelik Kıbrıs, SSCB'yi çevreleme politikasında önemli bir jeopolitik konuma da sahipti.

ayrı ayrı görüştü. Hem taksim hem de enosis isteklerinin cevap bulduğu bu görüşmelerde Türkiye'nin stratejik güvenlik kaygıları gideriliyor, Ada dolaylı olarak NATO denetimine sokuluyor ve Doğu Akdeniz Batının çıkarları açısından güvenli hale getirilmiş bulunuyordu. Ancak Makarios, taksim anlamına geldiğini farketmiş planı reddetti, haliyle Yunanistan da reddetti. Kısa bir kesinti döneminden sonra 20 Temmuzda tekrar başlayan ikinci Cenevre görüşmelerinde Türkiye, bu kez Yunanistan'ın getirdiği öneriyenosis'e yol açtığı gerekçesiyle reddedince konferans neticesiz kaldı(Fırat,2016:728).

Cenevre Konferansından bir netice çıkmaması üzerine iki toplum arasında tansiyon tekrar yükseldi ve 1 Ağustos 1964 tarihinden itibaren Rumlar, Ada'da Türklere deniz yoluyla yardım geldiğini düşünerek bu yardımı kesmek amacıyla 650 kişilik askeri gücünü tank ve ağır silahlarla donatarak Erenköy yönüne doğru harekete geçirdi. Y. Grivas yönetimindeki Rum gücü 6 Ağustosta taarruza geçti(Keser, 2013:785). Erenköy'de Türklere için tek kurtuluş Türkiye'nin havadan yapacağı bir müdahaleydi. Öyle de oldu. BM ve NATO'ya başvuran Ankara Hükümetinin kararıyla 7 Ağustosta Türk jetleri Ada üzerinde ihtar uçuşları yaptılar. Rumların geri adım atmaması üzerine de Türk jetleri 8-9 Ağustosta Grivas birliklerini bombalamaya başladı. Bunun üzerine Makarios ablukayı kaldıracağını ilan ederken, konunun da BM'ye intikal edilecek olması üzerine Türkiye de yapılan ateşkes çağrısını kabul etti. Çatışmalar ise yerini Rumların Türklere karşı koyduğu ekonomik ablukaya bıraktı(Fırat, 2016:729).

Türkiye'nin Kıbrıs bombardımanı Yunanistan'a Makarios'a destek konusunda kısmen geri adım attırmışsa da, sonrasında Yunan Hükümeti Ada'da sayısı 12 bini bulacak asker sevkياتına başladı. Yunanistan'ın bu faaliyetleri TBMM'de sığağı sığağına değerlendirilmekteydi. Başbakan İsmet İnönü, Amerika'nın Türkiye ve Yunanistan arasında olası bir savaşı engellemek için çaba harcamasını anlaşılabilir bulunduğunu ancak Türkiye'nin Ada'daki Türk toplumunu kurtarmak için askeri müdahaleden başka çaresi kalmamasının da mümkün olabileceğini belirtiyordu. Amerika'nın sorunu ikna yoluyla çözüme politikasının, Yunan hükümetinin politikaları hakkında doğru teşhiste bulunamaması sebebiyle sonuç vermediğine dikkat çeken Başbakan, sözlerine şöyle devam ediyordu: "(...) Kıbrıs idaresi zorla emrivaki yapmak istiyor, Türk toplumunu yaşama imkanından zorla mahrum etmek istiyor. Yunanistan Kıbrıs'ın bu politikasını destekliyor. Biz Kıbrıs'ta barışı tesis etmek için Birleşmiş Milletler yolu ile ve her türlü hukuk vasıtaları ile çare bulmaya çalışıyoruz. Yunanistan orada 10 bin kişilik bir kuvvet bulundurmaktadır. Kıbrıs Rumlarından mütemadi teşkilat ve silahlanma ile ondan daha fazla bir kuvvet hazırlamaktadır. Bunlar Türk toplumunun ezilmesi ve bizim Türk toplumunu müdafaamıza karşı koymak için kullanılacaktır. İş bugünkü mahiyetinde her an, her vasıta ile Kıbrıs'ta askeri müdahale mecburiyetini ortaya çıkarmakla kalmıyor, en geç ilk çatışma anından itibaren Yunanistan ile aramızda bir harp çıkmasına doğru ilerliyor. Yunanistan'ın gürültülü ve gösterişli askeri hazırlıkları bunun delilidir. Yunanistan barışın bozulması ve aramızda silahlı çatışmanın meydana gelmesi için gözü kapalı surette ilerlemektedir"(TBMM Tutanak Dergisi, 3.9.1964:278-279).

Cumhuriyet Senatosunda Konuşan Ziya TermenMakarios'un ruhen hasta bir adam olduğunu belirtirken Niyazi Ağırnaslı ise dış politikada bağımsız olunması gerektiğini belirtiyordu(TBMM Tutanak Dergisi, 10.9.1964:646,649).

Mecliste bu değerlendirmeler yapılırken, BM arabulucusu diplomat S. Tuomioja'nın ölümü üzerine yerine G.P.Lassoyeni arabulucu tayin edildi. Lasso'nun Türk toplumunun aleyhine hazırladığı rapor Türkiye tarafından reddedildi. Karara, Türkiye ile birlikte Yunanistan'ın uzlaşmaz tutumuna karşı Türkiye'nin yanında oy kullanarak ABD de olumsuz oy verdi. Sorunun başlangıcından itibaren Ankara'yı destekleyen ve Türkiye'ye tarihsel dostluk bağlarıyla bağlı olan İran, Pakistan ve Arnavutluk da

Türkiye ile birlikte Lasso'nun raporuna olumsuz oy verdi(Fırat,2016:734). Türkiye'nin bu raporu reddetmesinden sonra Ada'daki Türk toplumu tarafından oluşturulan Genel Komite 1967 yılında "Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi"ne dönüştü. 1968'de başlayan toplumlararası görüşmelerden ise 1974'e kadar herhangi bir sonuç alınamadı(Atabay, 2014:303).

II.Türkiye'nin 1930 Antlaşması'nı Feshetmesi

II.I.Yunan Uyruklu Rumların Sınırdışı Edilmesi ve 1964 Kararnamesi

Türkiye, 1974 yılındaki tam müdahalesine kadar yoğunluğu farklı aralıklarla değişen Kıbrıs sorununun çözümünü, ortaya çıktığı andan itibaren antlaşmaların kendisine verdiği haklara dayanarak, bir yandan diplomatik süreci işletmeye çalışırken, bir yandan da mecbur kalındığı taktirde fiili güç kullanımını gerektirecek askeri hazırlıkları yapmak üzerine kurmuştur (Şener, 2013:26). Kısacası zorlayıcı bir diplomasiyle bu sorunu çözme stratejisi uygulamaya özen göstermiştir. Ada'da yaşayan Türk toplumunun haklarını güvence altında tutmak için Yunanistan Hükümetini Makarios'a verdiği destek noktasında geri adım attırmaya yönelik olarak elindeki kozları gözden geçirmiş, bu noktada karşısına topraklarında yaşayan Yunan uyruklu vatandaşları ve onların sınırdışı edilmesi çıkmıştır.

Sınırdışı etme, savaşa varmayan zorlama yollarının kuvvet kullanmayı içermeyen bir misilleme yöntemi olarak kabul edilmektedir. Misilleme, uluslararası hukuk tarafından yasaklanmamış bir eylem aynı şekilde karşılık vermek olup, yabancıların sınırdışı edilmesi bunun uygulama alanlarından birini oluşturmaktadır(Keskin, 2016:730).

Tarih boyunca pek çok ülke uluslararası hukuka uygun olsun ya da olmasın bu tür uygulamalar yapmıştır. Aslında uluslararası hukuk kavramının yaygınlaşmasından çok önce birçok devlet, sınırları içinde veya sınırları dışına "sürgün" adı altında uygulamalar gerçekleştirmiştir. Bir Ortadoğu ve Balkan yöntemi olarak kabul edilen ve Bizanslılardan beri uygulanan bu yöntem, çaresizlik anında başvuru düşmanı etkisizleştirmenin farklı bir metodu olarak kabul edilmektedir (McCarty, 2014:327-328)⁹. Günümüzde ise bunun yerini kısmen sınırdışı etme almıştır. Ülkedeki varlıkları çeşitli sebeplerle tehlikeli görülen yabancıların devletin yetkili makamlarının tek tarafı kararıyla ülkeden dışarı çıkarılmalarına sınırdışı etme denir. Sınırdışı etme devletler açısından önemli bir yetki ve ayrıcalıktır. Devletler toplumsal çıkarlarını korumak, düzeni sağlamak, yabancıların düzensiz giriş ve ikametine engel getirmek, iç göçü kontrol altında tutmak gibi farklı kaygı ve amaçlarla, uluslararası hukukun da belli sınırlar içinde kabul ettiği sınırdışı etme yetkilerini korumaya özen gösterirler(Sınır ve Sınırdışı,2014:182-191).Sınırdışı etmenin en önemli nedenlerinden biri yabancıların ülkedeki varlığının tehlikeli görülmesidir.

Sınırdışı etme işleminden önce, sınırdışı edileceklere tebligat yapılır, "muayyen müddet" adı altında ilgiliye süre tanınır¹⁰ ve bu süre sonunda sınırdışı etme işlemi gerçekleştirilir. Türkiye'nin 1964'te yaptığı sınırdışı etme işleminin gerekçesi bu sayılan nedenler içinde güvenlik tedbiri uygulaması olarak Türkiye için zararlı faaliyetleri olanlar şeklinde ifade edilmiştir(Cumhuriyet, 16.8.1964).

Kıbrıs'ta Türk toplumuna karşı öldürmeye ulaşan baskı ve şiddet eylemleri Türkiye'debasının duyarlılık gösterdiği ve kamuoyunun yakından takip ettiği en

⁹McCarty kitabında, hiçbir zaman sürülmemiş fakat sadece kaçıp gitmeye veya ölüme zorlanmış olan Batı Anadolu Müslümanlarının kayıp ve ölüm oranına bakıldığında, Yunanlıların uyguladığı kaçmaya zorlamak ile Türklerin uyguladığı zorunlu göç yöntemi arasında tercih yapılacaksa, Türklerin yönteminin tercih edileceğini yazmaktadır.s. 329.

¹⁰ 1950 tarihli 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun için Bkz. www.mevzuat.gov.tr.

hassas konulardan birini teşkil etmişti. Bu hassasiyet ister istemez dikkatleri Patrikhaneye, Rum azınlığa ve Yunan uyruklu vatandaşlara çektiği gibi bu kitlelere karşı olumsuz hislerin ortaya çıkmasına da zemin hazırladı. Tüm bu gelişmeler meclisteki milletvekillerinin de sorunun çözümü ve Yunanistanın Makarios'a verdiği desteği çekmesi için verdikleri önergelerle farklı çözüm yolları ortaya koymalarına neden oldu. İşte tam bu esnada 13 Şubat 1964'te Manisa Milletvekili Hürrem Kubat, Başbakanın cevaplandırması isteğiyle TBMM'nde "Türkiye'deki Yunan uyruklu kişilerin miktarı nedir ve ne kadarı gelir vergisi ödemektedirler? Türkiye'de oturan ve çalışmakta olan Yunan uyruklu kişilerin miktarı nedir? Her bir Yunan uyruğunun ödediği yıllık ortalama gelir vergisi ne kadardır? Gelir vergisi ödemeyen Yunan uyruklular hakkında bugüne kadar ne gibi işlem yapılmıştır? Hükümet Yunan uyruklu şahısların iktisadi ve sosyal çalışmalarını yakından incelemekte midir? Yunan uyruklu kişilerin ikamet izinleri elden geçirilecek ve gerekli tedbirler alınacak mıdır?"(TBMM Tutanak Dergisi, 20.11.1964:520) sorularını içeren bir soru önergesi verdi. Bu soru önergesine cevap bir uygulamayla geldi. 17 Mart 1964'te 6/2806 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 30 Ekim 1930'da Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanmış olan "İkamet, Ticaret ve Seyrisefain Antlaşması"¹¹(Gönlübol-Sar, 1997:66), "günümüz icaplarına uymadığı" gerekçesiyle ve 36. maddenin taraflara tanımış olduğu yetkiyle feshedildi(Resmi Gazete, 17.3.1964). Antlaşma maddelerine göre fesih kararının uygulanması altı ay sonra başlayacaktı. Hükümet antlaşmanın 16. maddesine dayanarak uygulamayı kısa bir süre içinde başlattı(Fırat, 2016:732).

Türkiye yeni bir antlaşma yapılması için Yunanistan Büyükelçiliğine görüşme teklifinde de bulunurken(Milliyet, 17.3.1964:7), Yunanistan da yeni bir ticaret ve denizcilik antlaşması için müzakerelere hazır olduğunu bildiriyordu(Cumhuriyet, 19.3.1964). Fakat sınırdışı etme uygulaması başlamıştı. Sınırdışı etme işlemleri Yunan uyruklu şahıslar açısından oldukça zor bir dönemin başlangıcı oldu. Yunanistan'a dönmek zorunda kalan 200 kadar Yunan uyruklarında nümayiş yaparak, "Bizim de vebalimizi boynunuza alıyorsunuz, Türklerle beraber ve ahenk içinde yaşıyorduk, Papandreau hükümetinin politikası yüzünden yerimizden, işimizden olduk, başımıza işler açtınız" şeklinde protestolarda bulundular(Cumhuriyet, 12.7.1964).

Kıbrıs'ta şiddetin bir türlü durdurulamaması, TBMM'nde verilen önergelerle kendini göstermeye devam etti. Kocaeli Milletvekili Nihat Erim, Yunanistan ile Türkiye arasında yapılan antlaşmaların gözden geçirilmesi hakkında genel bir görüşme açılmasına dair önerge verirken, İstanbul milletvekili Tahsin Demiray ve Çanakkale milletvekili Ahmet Nihat Akay da had bir şekil alan Türk-Yunan münasebetlerinin bir muhasebesinin yapılması için genel görüşme açılmasına dair bir önerge veriyorlardı(TBMM Tutanak Dergisi, 5.5.1964:206). Tahsin Demiray yaptığı konuşmada 1930 Antlaşmasının maddelerine atıfta bulunarak, antlaşmanın karşılıklılık esasına göre olsa da bu mekanizmanın iki tarafının da Yunanlılar lehine işletildiğini, Türk tabiyetinde kalmış olan Rumların faydalandığını, Yunanistan'da şube açacağız, iş kuracağız' diye gidip onların da Yunanistan'da mal mülk sahibi olduklarını belirtiyordu. Bu yolla Türkiye'de kazanılan paralar ve servetlerin Yunanistan'a aktığını, antlaşmanın çift taraflı olarak emme basma tulumba gibi işletilerek Türkiye'nin

¹¹ 1930 Antlaşmasının önemli noktaları şunlar idi: "Türkiye'deki Yunanlılara Türklerden fazla vergi, resim ve başka mükellefiyet yüklenemez. Yunan gemileri ve tüccarları Türkiye'nin herhangi bir yabancı devletin tüccar ve gemilerine tanıdığı imtiyaz, müsaade ve muafiyetlerden şartsız ve tavizsiz olarak istifade ederler. Türkiye'deki Yunan şirketleri mahkeme masraflarından kefalet akçesinden muaftırlar. Yunan şirketleri Türkiye'de faaliyetlerinin gayesi ile sınırlı olarak bütün malları edinebilirler. Yunanistan Tekrar ihraç edilmek şart ile Türkiye'ye bir listede gösterilmiş malları hiçbir ihraç ve ithal vergisi ödemeksizin sokabilir. Yunan gemileri Türk limanlarına giriş ve çıkışlarında, kalmalarında Türk gemilerinden fazla resim ve mükellefiyete tabi değildirler. Antlaşmanın tam metni için bkz: Düstur, Üçüncü Tertip, C.12, s. 62. Aynı tarihte Yunanistan ile imzalanan Dostluk ve Hakem Antlaşmaları ile birlikte bu antlaşma, iki ülke arasında uzun yıllardan sonra kurulan barış ortamını ifade ediyordu.

iliklerine kadar emildiğini söyleyerek konuşmasına şöyle devam ediyordu: "(...) Mütarekede İstanbul'da kurulan Türkiye'yi sömürme mekanizması büyük zaferden sonra biraz duraklamış iken, malesef 1930 mukavelesiyle resmen çalıştırılmıştır. (...) Bu antlaşma Yunanistan'a verilmiş süslü bir kapitülasyondur. (...) Her halükarda yılda milyonlar ödenecek pahasına bir Yunan dostluğu sağlamak kolay anlaşılır bir keyfiyet değildir. (...) Yunanistan'da bıraktığımız Türkler acaba ne halde?". Demiray sonrasında Kıbrıs konusuna gelerek sözlerini şöyle sürdürüyordu: "Kıbrıs meselesi Türkiye'yi tatmin edecek bir şekilde geldiği takdirde Türkiye ile Yunanistan arasında hasmane davranışlar durabilir. Komşuluk münasebetleri idare edilebilir. (...) Aksi takdirde Yunanistan Makarios'u desteklerse antlaşmaların feshi meselesi ortaya çıkar"(TBMM Tutanak Dergisi, 5.5.1964:221). Daha sonra söz alan Nihat Erim, sınırdışı etmelemlerle ilgili tepkilerin nedense Kıbrıs'ta Türkler öldürülürken gösterilmediğine vurgu yaparak, 1930 Antlaşmasının feshinin Yunanistan taahhütleri ihlal etmese de hukuk içinde bir hareket olduğunu, bu vesile ile şimdiye kadar Türkiye sınırları dışına çıkarılmış olan bazı Yunan vatandaşlarının ve Patrikhane mensubu birkaç papazın çıkarılması dolayısıyla, Yunan propagandasının dünya halk efkarında yaratmak gayretine düştüğü olumsuz havayı eleştirerek sözlerini: "Yunan gayretleri sunidir. Kıbrıs'ta Omortika Köyünde topsakallı bir imam ve onun 16 yaşındaki oğlu ellerinde makineli tüfeklerle delik deşik edildiği zaman, şimdi yürekleri heyecanlanmış görünen çevrelerde en küçük bir üzüntüye rastlanmış değildir. Cinayetler onların keyfiyetini bozmuyor. Sonra Türkiye aleyhinde çalışan 3-5 kişi konfor içinde sınırdışı edilince hassas kalbi harekete gelen o dünya halk efkarının aşırı Yunan sevgisi taşıyan kısmı, varsın bu vesile ile biraz üzüntü duysun. (...) 20-21 Aralık gecesinden sonra canlarını savunmak için silaha sarılan Türklerin hareketi bir isyan şeklinde tefsir ediliyor ve dünyaya bu şekilde takdim edilmek isteniyor"(TBMM Tutanak Dergisi, 5.5.1964:222) diyerek bitiriyordu. Adalet Partisi adına söz alan Konya Milletvekili Faruk Sükan, Kıbrıs meselesinin Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'yi ilgilendiren bir mesele olduğunu belirttiği konuşmasında: "Sayın Başbakan, ittifak içinde mesuliyeti olan Amerika'nın önderliğine inandım, bunun cezasını görüyordum diyerek sözlerini bitirdi. Aylardan beri Kıbrıs'ta Türkler katliam edilirken elindeki sarıh muahede hükümlerini kullanmak hususunda gereken cesareti gösteremeyen bir hükümetin, şimdi aynı meseledeki hareket tarzından münfail olarak Amerika'ya karşı siyasetinde ve NATO'ya bağlılığında değişiklik yapmak suretiyle bu kere hakiki bir maceraya atılacağı beklenemez. (...) 'Onlara güvendim şimdi cezasını çekiyorum' demek doğru olmaz. Zira çekilen ceza şahsa ait değil, bir millete yük olmaktadır. Bir şahsın kendi itirafıyla safdiline hareket etmesinin cezasını millete ve memlekete yüklemek ne siyasete ne de insafa sığar. Sayın Başbakan Türkler belki Makarios tarafından katledilecekler, istiyoruz ki bu Amerikan tarihine yazılsın demektedirler. Bu vaka Amerikan tarihine değil, malesef Türk tarihine geçecektir. (...) Başbakan Kıbrıs'taki katliamı ve anayasanın ihlalini durdurmak için yapmak azminde olduğu hareketlere Amerika'nın mani olduğunu ileri sürmektedir. Neticede müttefiklerinden ve Amerika'dan yüz çevirmek bahis konusu olduğuna göre, vaktiyle Kıbrıs'ı kurtarıp Amerika'yı darıltması daha hesaplı bir iş olurdu. Şimdi ise hem Kıbrıs'ı kaybedip, hem Amerika'yı darıltmak hatayı tekrardan başka bir şey değildir"(TBMM Tutanak Dergisi, 5.5.1964:231) diyerek hükümetin Kıbrıs politikasını eleştiriyordu.

CKMP Grubu adına Konya milletvekili İrfan Baran da yaptığı konuşmada İsmet İnönü'yü eleştirerek: "(...) Sayın İnönü geçen yıl sonunda biz şimdi bütün olayların acıklı taraflarını bütün açıklığı ile dünya önüne serebilirsek muzaffer çıkmış sayılırız demişlerdi. Dünya kamuoyuna kahraman ve masum soydaşlarımızın cesetleri teşhir edilmiştir. Anlattıklarımın sonucunda, davamız herkes tarafından kabul edildi denilmiştir. Rum mezaliminin hazin hikayelerini dinleyen dünya kamuoyu, bizim haklılığımızı teslim başlandı denildi, arkasından yine hükümetin şikayetleriyle

karşılaştık.(...) Hükümet ataletin ve beceriksizliklerinin bir gerekçesi olarak da hukuka sınırsız sarılmak zorunluluğunu göstermektedir.(...) Karşımızdakiler hukuku tanımadıklarını ilan ettiklerine göre; biz hangi hukuka sarılacağız?(...) Bir de NATO'ya sadakat, NATO'yu yıkmaktan kurtarmak tezi işlenmiş durmuştur. NATO ittifakı hakkında aşırı haysiyet yersizdir. NATO üyesi Yunanistan, bu endişeleri hiç taşımamaktadır. NATO manevralarına katılmayarak; bize karşı gösterilere girmektedir.(...) Fransa NATO'yu işine geldikçe dinlemektedir. (...) Amerika Kıbrıs'a yardım etmek istediğini, fakat bunu zorla yapamayacağını, Makarios'unda istemesi gerektiğini ifade etmiştir. Sayın Erkin Amerika'dan her zamanki gibi memnun dönerken, resmi Amerikan radyoları, Kıbrıslı Türkleri asiler diye tesmiye ediyordu”(TBMM Tutanak Dergisi, 5.5.1964:244) demektedir.

Uşak Milletvekili Ahmet Tahtakılıç ise “Yunanistan Rodos'ta rahat uyuyorsa, Türkün müsamahası, Türkün adaleti sayesinde oturuyor. Gözümüzün önünde gördüğümüz adalarda Yunan bayrağı dalgalanıyorsa, Türkün müsamahası sayesinde dalgalanıyor, (...) biz Türkiye'de Türk Anayasasına, Türk toprak bütünlüğüne ve milli birliğine kastetmeyen hangi dinden, dilden, ırktan olursa olsun bütün vatandaşları bağrımıza bastık. Bu, sözden ibaret değildir. Bugün İstanbul'un serveti de, safası da, her türlü imkanı da Rumların elindedir. O halde Türkiye'de ekalliyetler tarih boyunca asıl halkı teşkil eden, tarihin çilesini çeken Türklerin sahip olamadıkları hakların sahibidirler. Lozan Muahedesinde bir revizyon mu istiyorsunuz Sayın Atinalı mesuller, Sayın Yunan Milleti? Buyurun mübadele hükümlerini de değiştirelim. Buyurun hudut anlaşmalarını da değiştirelim. (...) İster iyi ister kötü niyetle; İstanbul'dan bir Rumun gitmesine Yunan siyaseti, bir kaç ada verir” diyerek hem Türkiye'nin azınlık politikasını hem de Yunanistan politikasını özetliyordu.

NATO'nun harekete geçmemesi karşısında Tahtakılıç“(...) Yunan Hükümetine karşı biz hiçbir şey söylemeyeceğiz. NATO ise seyirci kalacak. NATO bu işe el koymakta geç kalmıştır arkadaşlar”(TBMM Tutanak Dergisi, 5.5.1964:244-251) diyerek NATO'ya tepkisini dile getiriyordu. Millet Partisi Grubu adına konuşan Ömer Zekeriya Dorman ise: “(...) Dış politikamıza bir şahsiyet vermemiz. Kimse bizi başkasının gölgesi saymamalıdır. (...) İnsan Hakları BM idealleri uğrunda (Kore'de) Türk kanı dökülürken bizi alkışlayan dost ve müttefiklerimiz başta Amerika olmak üzere bizi yalnız bırakmışlardır” demektedir(TBMM Tutanak Dergisi, 6.5.1964:276).

Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosundaki birleşimlerde yapılan bu konuşmalar ve kamuoyunda oluşan hassasiyet, uyguladığı her türlü politikaya rağmen Kıbrıs'ta şiddeti durduramayan Başbakan İnönü'yü tamamen bunaltmış vaziyetteydi. Hürrem Kubat'ın sorusuna Başbakan adına Maliye Bakanı Ferid Melen cevap veriyordu. Cevabında Melen: “ Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre 02.03.1964 tarihi itibarıyla Türkiye'de ikamet eden 12592 Yunan tebalı şahıs bulunmaktadır. Bunlardan 3274'ünün daimi işi olduğu, 1029 şahsın muvakkaten iş tuttuğu tespit edilmiş olup toplamı 4303'tür. Ayrıca 3697 şahsın öğrenci, çocuk ve ev kadını olup iş tutmadıkları, 4592 şahsın misafirentahditli olarak oturdukları bildirilmektedir. Bunlardan 04.11.1964 tarihine kadar memleketimiz için zararlı faaliyetleri görülen 1160 kişinin sınırdışı edildikleri ve mer'i kanunlarımıza aykırı iş tuttıkları tespit edilen 375 Yunanlının da işlerine son verildiği anlaşılmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğünden alınan kayıtlara göre 30.06.1964 tarihi itibarıyla yaptırılan inceleme sonunda 1803 kişinin işyerleri olup halen vergi dairelerinde mükellefiyet kayıtları bulunmaktadır. 1267 kişi hizmet erbabı olup iş verenler tarafından ücretlerinden vergileri kesilip vergi dairelerine vergileri yatırılmıştır. 387 kişi emniyet kayıtlarında gösterilen ikametgah adreslerini terk etmiş ve işyerlerinden başka vergi dairelerine nakletmiş olmaları sebebiyle vergi durumlarının tespitine imkân olmamıştır. 846 kişi ise iş ve faaliyetlerini terk etmişlerdir. 1803 Yunan uyruklu mükellef gelir vergisi ödemektedir”(TBMM Tutanak Dergisi, 20.11.1964:520-521). Melen, rakamsal

ayrıntılar verdiği konuşmasının sonunda incelemelerin devam etmekte olup, gerekenin yapıldığını belirtiyordu.

1930 Antlaşmasının feshi sonrası Yunanistan pasaportu taşıyanların vize süreleri uzatılmayacak ve Türkiye'yi terk edeceklerdi. Aslında uygulama için verilen altı aylık süre antlaşmanın içeriğinde var olduğu gibi, Türkiye açısından Yunanistan'ın Kıbrıs konusunda atacağı adımda bir bekleme süresiydi. Yani Yunanistan Kıbrıs konusunda Makarios'a verdiği destek konusunda geri adım atarsa, bu Türkiye'nin de aldığı kararı değiştirebileceğinin göstergesiydi. Ancak beklenen olmadı, 1930 Antlaşmasının feshi yeni bir antlaşma talebi dışında Yunan hükümetinde istenilen etkiyi göstermedi.

Bunun üzerine Türk hükümeti söz konusu Yunan vatandaşların oturma izinlerini bir daha uzatmadı. Başlamış olan sınırdışı etme işlemleri daha ziyade 17 Eylül'den itibaren yoğunlaştı. Buna göre Türkiye'de yaşayan yaklaşık 10 binden fazla¹²(Aykoç,2009:291) Yunan uyruklu Rum Türkiye'yi terk etti(Sönmezoğlu, 2016:158). Ayrıca 7 Kasım 1953'te Ankara'da imzalanmış olan Türk-Yunan Ticaret ve Ödeme Antlaşması da feshedildi(Milliyet, 6.9.1964). 17 Mart 1964'te 6-2806 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla feshedilen sözleşmenin ardından 2 Kasım 1964'te 1062 sayılı Mukabele-i Bilmisil Kanununa¹³ uygun olarak 6-3801 sayılı "gizli" Bakanlar Kurulu Kararnamesi çıkarıldı. Buna göre Yunanistan vatandaşları için karşılıklılık esasına göre sınırlandırmalar getirilerek temlik yasakları kondu ve Kararnameye aykırı faaliyetler tespit edildiği takdirde durumunderhal mahalli Maliye Dairesine bildirilmesi kararlaştırıldı. Böylelikle Türkiye'de ki Yunanlılara ait 2902 parça taşınmaz mal üzerinde satış ve hibe gibi bütün tasarruflar durduruldu(Milliyet, 5.2.1988)¹⁴. "El koyma amaçlı olmayan bu Kararname,Yunan Hükümetinin her çeşit tedbir ve muamelelerine karşılık olmak üzere düzenlenmiş olup, sadece Yunan uyruklu kişilerin Türkiye'deki taşınmaz malları üzerindeki temlik tasarruflarının durdurulmasını amaçlamaktaydı. Yunan uyrukluların mülkiyet hakkını ortadan kaldıran veya mülkiyet hakkının kullanılmasında ilgili olarak yapabilecekleri borçlandırıcı işlemleri tamamen geçersiz ve hükümsüz kılan bir düzenlemeye kararnamede yer verilmemişti.Nitekim, bu husus Yargıtay H.G.K.'nun 1990/2-648 E.,1991/65 K. sayılı kararında kabul edilmiş ve'gerek anılan Kanunda, gerekse 1964 tarihli Kararnamede sadece Yunan Uyruklu kişilerin Türkiye'de bulunan malları üzerindeki mülkiyet ve mülkiyetten gayri aynı haklara dair olarak temlik tasarrufların durdurulması amaçlanmış olup, sadece mülkiyeti geçiren işlemler geçici bir süre durdurulmuştur...' şeklinde ifade edilmişti"¹⁵(www.saqiroglu.av.tr.Erişim Tarihi: 10.5.2017).

II.II.1964 Kararnamesi'nden Sonra: Eleştiriler, Değerlendirmeler

Kıbrıs'ta cereyan eden olaylar sebebiyle Türkiye'de 1930 Antlaşmasının feshiyle başlayan ve 1964 Kararnamesiyle devam ederek Türkiye'deki Yunan uyrukluların sınırdışı edilmesiyle sonuçlanan süreç eleştirileride beraberinde getirmiştir. Eleştirilerden ilki bu uygulamanın ırkçı bir ideolojik anlayışla yapıldığı yönündedir(Akar-Demir, 2014:13). 1964 uygulaması ırkçı bir ideolojik anlayışla yapılmamıştır. İnsanlar yaradılış gereği birarada yaşamak ve birbirleriyle ilişki kurmak zorundadırlar ve insanoğlunun ulaştığı son toplum aşaması da ulustur. Ulusu oluşturan bireyler arasında dil, kültür, duygu birlikteliği vardır. Ulus içerisinde o ulusun oluşumuna katkıda bulunmuş farklı etnik gruplar ve azınlıklar da bulunurki bunlar ulusun oluşumundaki önemli yapı taşlarıdır. Türk milleti tarihi boyunca

¹² Rakam konusunda farklı kaynaklarda farklı rakamlar verilmektedir.

¹³ Bu kanun için bkz. Düstur, Üçüncü Tertip, C.8,s.669.

¹⁴ 1964 Kararnamesi 3 Şubat 1988'de 88/12592 sayılı yeni bir kararname ile kaldırıldı.(Resmi Gazete, 6.2.1988:24).

¹⁵"Durdurma" sözcüğü burada "şimdilik ve geçici bir süre için önlem alma" manasında kullanılmaktadır.

hep farklı unsurları bünyesinde barındırmış, bu unsurları korumuş, hak ve hürriyetler tanımış bir millettir. Bunun en güzel örneklerinden biri Osmanlı Devleti'dir.

Bilindiği gibi Osmanlı Devleti 17. Yüzyıldan itibaren bir duraklama sürecine girmiştir. Bunun pek çok nedeni olmakla birlikte en önemli nedenlerinden biri Avrupa'nın emperyalist politikalarıdır. Avrupa, Osmanlı Devleti gibi köklü bir tarihi olan bir devleti siyasi bağımsızlığına dokunmadan sömürmenin yollarını aramış ve çeşitli antlaşma ve sözleşmelerle bir takım imtiyazlar kazanarak Osmanlı Devleti'ne nüfuz etmeyi başarmıştır. Bu antlaşmalarla Avrupa sırasıyla mamul mallarını, mal sermayesini, yatırım sermayesini, kültürünü ve hayat tarzını sokmuş ve kabul ettirmiştir. Avrupa'ya bu konuda en çok yardım edenler ise Osmanlı içindeki gayri Müslimler (azınlıklar) olmuştur. İç ve dış ticaret gayri Müslimler aracılığı ile Avrupa'nın eline geçmiş ve Osmanlı Devleti yarı sömürge haline gelmiştir(Kodaman, 1980:24-33). Gayri Müslimler ıslahatların kendi lehlerine ve Osmanlı aleyhine dönmesini sağlamış, Tanzimat Fermanıyla gelecek olan hürriyet ve eşitlik uygulamada Osmanlı'yı sömürme hürriyetine dönüşmüştür. Avrupa'nın sürekli Osmanlı Devleti içindeki Müslümanların ve Gayri Müslimlerin eşit hak ve hürriyetleri olmadığı iddialarına karşı ilan edilenTanzimat ve Islahat fermanlarının fertlere verdiği hukuki eşitlik ve hürriyet, başka alanlarda devletin aleyhine kullanılmıştır. Osmanlı ıslahatçılarının bu dikkatsizliği 1913'te II. Meşrutiyet meclisinde İzmir Mebusu Karolidi Efendi'yi "Ticaret ve sanayi hakkı gayri Müslimlerin kadim hakkıdır" dedirtecek kadar cesaretlendirmiştir. Demek ki Avrupalılar ve gayri Müslimler 1838'den itibaren hak ve hürriyetlerini böyle yorumlamışlardır. Osmanlı'nın iyi niyetini istismar eden bu cümleler sonunda İttihat ve Terakki, geç kalmış bir şekilde milli iktisat politikalarına yönelmiştir. Kısacası Osmanlı ıslahatları Avrupa'nın malının, parasının, sermayesinin, kültürünün, tüccarının, imparatorluğa girişini meşrulaştırmış, gayri Müslimlerde buna yardım ederek Osmanlı'nın yıkılışına yardımcı olmuşlardır. Sonuçta Osmanlı yıkılmış, ancak mirasçısı durumundaki çocuğunu (Türkleri) Mustafa Kemal Atatürk kurtarmıştır(Kodaman, 2005:156-158).

Türkiye Cumhuriyeti gerek Osmanlı Devleti gerekse Mondros mütarekesi döneminde yaşadığı tüm ihanetlere rağmen Osmanlı'nın mirasçısı olarak azınlıkları da (gayri Müslimler) adeta bağışlayıcı bir baba şefkatiyle bünyesine almıştır. Lozan Barış Antlaşması'yla statüleri belirlenen azınlıklar dil, din, ırk ayrımı yapılmaksızın diğer Türk vatandaşları gibi eşit hak ve hürriyetlere sahip olmuşlar hatta diğer Avrupa ülkelerinde yaşayan azınlık statüsündeki topluluklardan daha rahat ve refah seviyesi bakımından da daha üstün hale gelmişlerdir. Tek parti döneminde ve sonrasında yapılan uygulamalar özellikle "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyaları ırkçı bir anlayışla değil, ortak bir dil, tarih ve kültür etrafında birleşerek ulus devlet anlayışını yerleştirmeye yönelik uygulamalardır. Küreselleşen dünyada artık azınlık kavramı da önemini kaybetmiş, bunun yerini vatandaşlık kavramı almıştır. 1982 Anayasasının10. Maddesi (Bu madde 61 Anayasasında da Temel Hak ve Ödevler Kısmındadır) "Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, fese fi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanunönünde eşittir" demektedir(Gözler, 2015:97).Nitekim Kıbrıs'taki gelişmeler üzerine Türk Hükümetinin başlattığı uygulamalar sonrası Türkiye'de yaşayan ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Rumlar da bir tedirginlik oluşması üzerine Dış İşleri Bakanlığı konuya açıklık getirerek "Memleketimizde Yunan asıllı şahıslar iki grupta toplanmaktadır. Birincisi Türk vatandaşı olan Rum Ortadokslardır. Bu grup tamamen Türkiye Cumhuriyeti anayasasının ve kanunlarının bütün Türk vatandaşlarına tanıdığı hak ve teminatlara sahiptir. İkinci grup ise Yunan uyruklu yabancılarıdır. Bunlardan 1930 tarihli Ticaret, İkamet ve Seyrisefain Antlaşmasının hükümlerine ve mevzuatımıza aykırı hareket eden veya kamu nizamımızı ve milli menfaatlerimizi zedeleyici faaliyetlerde bulunanlar hakkında yetkili

makamlarımızca gerekli tedbirler alınmaktadır”(Cumhuriyet, 16.4.1964) açıklamasını yapmış ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Rumların bu uygulama ile alakası olmadığını belirtmiştir.Türkiye, vatandaşı olan gayri Müslimleri Türk'ten ayrı tutmamıştır.

Bununla ilgili olarak o dönemde İsmet Giritli'nin 9.8.1964 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde “Bir Cevap” başlığıyla yazdığı yazı üzerinde durmak yerinde olacaktır. Giritli'nin bir arkadaşı piyasadaki durgunluğun gayri Müslim tüccar ve vatandaşlar arasında sınırdışı etme ve yeni bir varlık vergisi şeklinde çıkan uydurma ve maksatlı haberler sebebiyle paralarını piyasadan çektikleri için olduğunu söyleyince Giritli hayrete düşüp şu cevabı verdiğini yazısında dile getirmiştir : “Son zamanlarda sınırdışı edilen Yunan uyruklu kimselerle hangi menşeden olursa olsun Türk vatandaşları arasında hiçbir ilgi yoktur ve olamaz. Devletler hukuku egemen bir devlete gerektiğinde yabancıları ülke dışına çıkarma yetkisini tanımakta ve gerek milletlerarası gerekse milli mevzuat sınırdışı etme yetkisini düzenlemektedir. Nitekim Lozan Antlaşmasına Ek “İkamet ve Adli SelahiyetMukavelesnamesi”nin 7. Maddesi ülke dışına çıkarmanın şartlarını devletler hukukundaki uygulamaya uygun olarak belirlemiştir. Şöyle ki; Türkiye gerek bir hükmü kanuni üzerine gerekse zabıtayı ahlakiye ve sıhhiye veya dilencilik hakkındaki kanun veya nizamla göre ve gerek devletin iç ve dış emniyeti gereği diğer akid devletler tebasını, ferden uygulanacak tedbir suretinde tard ve tebid hakkını muhafaza eder. Diğer taraftan gerek 1938 tarihli ve 3529 sayılı ‘Ecnebilerin Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanununun 22. Maddesi ve bu kanunu kaldıran ve bugünde yürürlükte bulunan 15 Temmuz 1950 tarihli ve 5683 sayılı yeni ‘Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanun’ bazı hallerde yabancıların sınırdışı edilmeleri için İç İşleri Bakanlığı’na yetki vermekte ve kanununun 19. maddesinde aynen şöyle denilmektedir: ‘İç İşleri Bakanlığı’nca memlekette kalması umumi güvenliğe siyasi ve idari icaplara aykırı sayılan yabancılar, verilecek muayyen müddet zarfında Türkiye’den çıkmaya davet olunur, bu müddet zarfında Türkiye’yi terk etmeyenler sınırdışı edilebilirler’.Türk vatandaşlarının ise Müslim veya gayri Müslim olsun sınırdışı edilmesine imkan yoktur. 1961 anayasasınının 54. maddesinde ‘Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin Türk olduğunu’ kabul ve beyan etmektedir. Yeni varlık vergisinin çıkarılacağı yönündeki söylentilere gelince, Tek Parti devrinin ve teminatsız anayasa rejiminin çok hatalı ve sakat bir tasarrufu olan ve hukuk tarihimize facia olarak geçen bir olayın bugünkü teminatlı ve demokratik anayasa rejimi içinde tekrarlanabileceğini düşünmek bile mümkün değildir”(Cumhuriyet, 9.8.1964).

İşte İsmet Giritli'nin bu yazısına 29.8.1964'te Torkomİstepanya isimli bir gayri Müslim Türk vatandaşı “Okurlardan Cumhuriyete Mektuplar” köşesinde bir teşekkür mektubu yazmıştır. Mektubunda İstepanya her türlü övgünün üstünde gördüğünü yazıyı sonsuz bir haz içinde okuduğunu belirttiği ilk cümlelerine şöyle devam etmektedir: “Gerek annemin Atatürk'ün hizmetinde bulunmuş olması gerekse tahsiliminde Atatürk tarafından sağlanmış olması, hukuki cepheden kaleme almış olduğunuz bu yazıya manevi açıdan temas etmeme sebep oldu. Şöyle ki; ben Atatürk devrinde yetişmiş onun ilkeleriyle benliğine ermiş gayri Müslim bir Türk vatandaşım. Beni bütün şefkatiyle bağrına basmış olan asker ocağında Mehmet'i, Koco'yu, Yako ve Agop'u talimde, karavana başında her an samimi bir kardeşlik havası içinde ayrılmaz bir bütün olarak görürsünüz. Teneffüs ettiğiniz o temiz hava da sizi o asil Türk milletinin hiçbir fark gözetmeksizin bütün vatandaşlarına her sahada el ele kardeşçe yaşadıkları gerçeğine layıkıyla inandırmaya kafidir. Bir anımdan bahsetmeden geçemeyeceğim. İşlediğim bir suçtan ötürü o zaman yarbayım olan şimdi Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel Paşa'nın huzuruna çıkarıldım. Cezamı beklerken Yarbayım bir baba şefkatiyle: ‘Oğlum bu ocakta yenisin şimdi sana hakettiğin cezayı verecek olursam belki kendi kendine gayri Müslim olduğum için

yarbay beni cezalandırdı dersin. Sırf bu düşünce ile seni bir defalığa mahsus cezalandırmayacağım' demişti. Bu jest bana bu satırları yazma imkanını sağlamıştır. (...) Bugün yaşanan olaylar için dünya milletlerine şöyle sesleniyorum: Türk ailesi birdir ve ayrılık kabul etmez. (...) Otuz milyonluk bir kitlenin içinden art niyetli bir avuç kimsenin biz gayri Müslim Türk vatandaşları üzerinde bir korku havası yaratmaya çalışmaları bizi asla korkutmaz. Çünkü biz laik Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasası teminatına inanıyor ve güveniyoruz"(Cumhuriyet, 29.9.1964) diyerek Türkiye Cumhuriyeti devletine olan güvenini belirtmiştir.

1964 Kararnamesi ile ilgili bir başka eleştiri-yorum, bu kararname sonrası Yunanistan'ın Batı Trakya Türkleri'ne baskı yapmaya başladığı yönündedir. Batı Trakya Türkleri 1964 Kararnamesi öncesinde de azınlık haklarından mahrum, her türlü baskıya maruz kalmış bir topluluk olmuştur. Batı Trakya Türk azınlığı sorunu, Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra ikili antlaşmalarla çözülmeye çalışılmışsa da - 1930 Antlaşması dahil- pek ilerleme kaydedilememiştir. Türkiye içindeki Rumlar ve Yunanlılar refah içinde yaşarken ve 1930 Antlaşmasının hedefi olan Türk-Yunan dostluğunu geliştirmek adına Türkiye samimi bir duruş sergilerken, Yunanistan din, eğitim, sosyal ve ekonomik alanlarda sık sık Batı Trakya Türkleri'nin Lozan Barış Antlaşması'nda verilen haklarını ihlal etmiş ve Batı Trakya Türkleri'ni baskı altında tutmaya çalışmıştır. Batı Trakya Yunanistan'a bırakıldığı andan itibaren Yunan yönetimleri daima Türk toplumunu kendileri için bir tehlike olarak görmüşler ve Türkler üzerindeki politikalarını şu iki nokta üzerinde toplamışlardır: 1- Türk toplumunu göçe zorlamak, 2- Göç olmadığı takdirde asimile edebilmek. Öncelikle Türk toplumunun ırkı inkar edilerek yalnız Müslüman olduğu ileri sürülmüş, İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmenin 14. maddesi ihlal edilerek, 1928 ve 1936 yıllarında kurulan Gümülcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği ile İskeçe Türk Birliği kapatılmıştır(Ahmet, 1995:2-3).

1941'de alınan kararla Yunanistan sınırları içinde yaşayan Türk azınlığın kültür yolu ve ekonomik baskı metotlarıyla, sinir savaşı yaparak içe ve dışa göç etmeye zorlayarak zamanla ortadan silinip kaybolmasını sağlamak amacıyla karar alınmış ve bu karar, sonrasında da devam ettirilmiştir(Türk-Yunan İlişkileri, 1992:30). 1950'lerin sonlarına doğru özellikle "Türk" adının kullanılması konusunda Batı Trakya Türkçe gazetelerinde Türk toplumunun yakınmaları başlamıştır(Oran, 1991:25).1951'de yapılan Kültür Antlaşması da Batı Trakya Türkleri'nin mevcut durumunu düzeltmemiştir. 1956 yılından itibaren Türkleri göçe zorlamak hedefi ile Batı Trakya Türkleri üzerindeki baskılar artarak devam etmiştir(Toprak, 2014:49-50).1964'te Türkiye'de sınırdışı edilen Rumlar Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlar değil, Yunanistan vatandaşı olan yabancılar iken, Batı Trakya'da baskı gören Türk asıllılar ise Yunanistan vatandaşı olanlardır(Sönmezoğlu, 2016:158). Kısacası 1964 Kararnamesi Batı Trakya Türkleri üzerinde bir baskıyı başlatmamıştır sadece varolanher türlü baskıyı daha da artırmıştır¹⁶.

1964 Kararnamesinin olumsuz sonuçlarına gelince; öncelikle sınırdışı edilenlerin sadece kişisel eşyalarından oluşan bir valiz ve az bir para ile Türkiye'yi terk etmek zorunda kalmaları, çok sayıda Yunanlıyı ekonomik açıdan mağdur etmiştir. 45 yaşlarında sınırdışı edilen bir terzinin anlattıkları bu durumu açıklamaktadır: "Bir ay önce Yunanistan'a geldim. Karım ve çocuğum İstanbul'da. Burada kimsem yok. Otelde kalıyor ve iş arıyorum. Hükümet bize gelirken 3000 drahmi (900 lira) verdi şimdide 40 drahmi (12 lira) veriyor. Bu para yetmiyor tabi.(...)Yurt dışına tek kuruş göndermedim. Biz, basit esnaf insanlarız. Politikadan birşey anlamayız, yurt dışı edilmem beni hasta etti, çalışacak takatim kalmadı, şimdi sıfırdan başlamak lazım. İstanbul'da Varlık

¹⁶Bu baskıya ilişkin Akşam Gazetesinin bir haberi: "Yunanistan'dan beş kişi bir salla Türkiye'ye kaçtı. Üç çocuğuyla anayurda sığınan Şaban, Türklere yapılan baskının çok arttığını söyledi". Akşam, 2.12.1964.

vergisinden ve 6 Eylül hadiselerinden sonra da sıfırdan başlamıştım, fakat artık yapamayacağım". 42 yaşında bir kitap ciltleme ustası ise: "(...) Karım ve çocuğum İstanbul'da kaldı. Ben ufak bir çanta ile buraya geldim, neden mi Türk tebasına geçmedim? Şimdiye kadar serbest yaşadık, kimse bize tebanı değiştirmedi. Bize bu fırsatı verselerdi hiçbirimiz Yunanlı kalmazdık".Bu röportajın bulunduğu aynı gazetede hükümet ve muhalefet mensuplarıyla yapılan görüşmelerde sınırdışı etmelerin Yunan politikası üzerinde hiçbir tesiri olmadığı da belirtilmiştir(Milliyet, 28.8.1964).

1964 Kararnamesi uygulamasının olumsuz sonuçları daha ziyade uzun vadede olmuştur. Yunan uyrukluların sınırdışı edilmesi ve 1964 Kararnamesi uygulaması ilk başlarda Yunanistan cephesinde Türkiye'nin beklediği etkiyi oluşturmamıştırbelki ama 1965 yılından itibaren Yunanistan hükümetleri bu kararnamenin kaldırılması için konuyu daimi bir şekilde Avrupa'nın gündemine ve her türlü uluslararası platforma taşımaya özen göstermişlerdir. Bununla alakalı Cumhuriyet Arşivinde ulaşabildiğimiz bir mektup bu cümleyi açıklar niteliktedir.

24 Eylül 1965 tarihinde Yunanistan BM daimi temsilcisi, BM Güvenlik Konseyi Başkanına bir mektup göndererek Türk hükümetini şikayet etmiştir. Yunan temsilci şikayetinde,Türkiye ve Yunanistan arasında 30 Ekim 1930'da imzalanan antlaşmanın Türkiye tarafından süresi dolduğu bahanesiyle, Türkiye'nin aynı tarihte başka devletlerle imzaladığı benzer anlaşmaların yürürlükte kalmasına rağmen yürürlükten kaldırıldığını, antlaşmanın güncelleştirilmesi için tüm yeniden müzakere tekliflerinin Türkiye tarafından reddedilmesiyle fesih sebebinin ne kadar sahte/düzmece olduğunun ispatlandığını, Yunanlıların İstanbul'dan çıkarılmalarının, anlaşma bitiş tarihinden önce başladığını ve o tarihteki ulusal güvenlik tedbirlerinin keyfi olarak yürürlüğe konduğunu, anlaşma süresinin dolmasından sonra, oturma izinlerinin yenilenmemesinin çok hızlı bir şekilde gerçekleştirildiğini,65 yaş ve üstü ile bakıma muhtaç kişilerle ilgili düzenlenmesinde bu kişileri uzaklaştırmak için kasıtlı olarak yapıldığını, sınırdışı edilen kişilerin somut sebepler bildirilmedensınırdışı edildiğini iddia etmiştir.

BM Türkiye Daimi Temsilcisi bu iddialara 29 Eylül 1965'te aynı makama yazdığı mektupla bir cevap vermiştir.Cevabında Türkiye Temsilcisi;16 Mart 1964'te Türk Hükümetinin, evrensel olarak kabul edilen uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak ve antlaşmanın ilgili maddelerine dayanarak, altı aylık mühlet döneminden sonra sözleşmeyi sona erdirmeye niyetini Yunanistan'a bildirdiğini, böylece antlaşmanın 16 Eylül 1964'te yürürlükten kalktığını ve bu tarihten sonra Yunan yabancıların, tüm yabancılara uygulanan genel göçmen yasalarına tabi hale geldiğini, fakat yine de anlaşmanın sona ermesine rağmen, yabancı misyon elçiliklerinde ve konsolosluklarında çalışanlar, başka yabancılarla evli Yunan kadınlar, din öğretmenleri, okul ve üniversitelere kayıtlı öğrenciler, gazete muhabirleri gibi Yunan yabancıların vizelerinin bir iyi niyet göstergesi olarak uzatıldığını, dahası 65 yaş üstü ve hasta kişilerin, diledikleri taktirde Türkiye'de kalmalarına izin verildiğini belirtmiştir. Türkiye temsilcisi devamında; belirtilen sebeplerle oturma izinleri uzatılan bazı Yunan uyrukluların Türkiye'ye karşı zararlı faaliyetlerde bulduklarını tespit ettikten sonra, kanunlara uygun idari prosedürlere göre bu kişilerden ülkeyi terk etmelerinin istendiğini, her devletin ulusal güvenliğini sağlamak için böyle adımlar atmaya hakkı olduğunu ve Türkiye'nin, bölücü faaliyetleri hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde tespit edilmiş kişilere, sırf Yunan uyruklu oldukları için başka hiçbir devletin vatandaşlarına tanınmayan bazı hak ve ayrıcalıkları vermesinin beklenmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Temsilci son cümlelerini,"Üzüntüyle görülmektedir ki Yunan temsilci mektubunda Türkiye karşıtı faaliyetlerinden dolayı Türk yetkililerin aldığı tedbirlerden etkilenen kişilerin durumu için, sanki bu tedbirlerin altında bir dini ayrımcılık yattığı imasında bulunmaktadır. Böyle bir ithamı kesin olarak reddetmekteyiz. Türkiye, her inançtan insanın tam bir özgürlük içinde

yaşadığı, dini konuların devlet işlerine karıştırılmadığı ve böylece hiçbir dinsel ayrımcılığın olmadığı laik bir ülkedir”(BCA, 030.01/64.397.3) diyerek bitirmiştir.

Kararnamenin uzun vadeli olumsuz sonuçlarından biri de, Yunanistan'ın Türkiye'nin AET'ye üyeliğine engel olmak konusunda Türkiye aleyhine bu kararnameyi kullanmasıdır. M. Ali Birand “Yunanistan AET'deki Engelini Sürdürüyor” başlıklı yazısında 1986'da Avrupa Komisyonu sorumlusu C. Cheysson'un 1964 Kararnamesinin teknik değil siyasi bir sorun olduğunu belirttiğini, Yunanistan'ın Türkiye'nin AET'ye katılımına engel olmamasının ilk şartının bu kararnameyi iptal etmesi olduğunu belirtmiştir. Türkiye yaptığı açıklamada, Kararnamenin Yunanistan'ın Trakya'daki soydaşlarına yaptığı büyük baskı ve daha ağır kısıtlamalara karşı bir misilleme olarak alındığını belirterek; ‘Atina bu kısıtlamaları iptal etsin, bizde bu kararnameyi kaldırırız’cevabını vermiştir (Milliyet, 16.5.1986). Ancak Türkiye'nin bu tavrı iki yıl sonra değişecektir.

1988 yılı Türkiye ve Yunanistan arasında uzun yıllar boyunca çözülememiş tarihsel ve siyasal sorunların yine çözülmeyeceği hatta dillendirilmek dahi istenmediği bir yıl olurken, bir olumlu gelişme 30-31 Ocak 1988 Dünya Ekonomik Forumu sırasında yaşanmıştır. Davos'ta bir araya gelen Türkiye Başbakanı Turgut Özal ve Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu karşılıklı anlayış ve iyi niyet havası içinde görüşmeler gerçekleştirdiklerini belirterek ortak bir bildiri yayımlamışlardır. Gerçi 26 Mart 1982'de Yunan Hükümetinin Batı Trakya Türk azınlığına karşı izlediği baskı politikalarına (Fırat, 2016:117) karşı Türk Hükümeti, Türkiye'deki Yunan uyruklu Rumların mallarına elkoyma yetkisi verecek bir yasa hazırlamış, Yargıtay da 12 Haziran 1982'de, 1964 Kararnamesi ile dondurulan malların başka birisine devredilmeyeceğine dair karar almıştı¹⁷. Ancak Davos sürecinden sonra olumlu ilk adımı Türkiye attı, 5 Şubat 1988'de, 2 Kasım 1964 tarihli gizli Kararnameyi yürürlükten kaldırdı. Ayrıca 23.3.1988 ve 88/12752 sayılı kararlarda “temlik yasağı döneminde iktisap edilen taşınmazların Yunan vatandaşı kişiler adına tesciline” imkan tanındı (İstanbul Barosu Yargıtay Kararı, www.bilqibankasi.istanbulbarosu.org).

3-4 Mart 1988 Buruxelles Zirvesinde Türkiye Başbakanı Türk mevzuatına uygun olarak Yunan uyrukluların haklarının tamamen iadesi için gerekli tedbirleri alma teminatı verirken, Yunanistan Başbakanı ise buna karşılık AT-Türkiye Ortaklık Konseyinin 25 Nisan 1988'de yapacağı toplantıdan önce tamamlayıcı protokole ilişkin uyum protokolünü imzalayacağı teminatını veriyordu (Fırat, 2016:114-115). Görüşmelerde Batı Trakya sorunu ele alınmazken, Kıbrıs ve 1987'de patlak veren Ege bunalımlarına da değinilmedi. Burada dikkat çeken bir noktada Türkiye'nin 1964 Kararnamesinin nedeni olarak genellikle “Batı Trakya Türklerine uygulanan baskı” açıklamasını yapmasıdır. Batı Trakya Türkleri'nin durumu Kıbrıs olayları devam ederken TBMM gündemine gelmiş olmakla birlikte Kararnamenin ortaya çıkış sebebi – Batı Trakya Türklerine uygulanan baskıya rağmen- Kıbrıs olaylarıdır. Kısacası Davos görüşmeleri ile başlayan ılımlı atmosfer -1964 Kararnamesinin kaldırılması- dışında iyi niyetli girişimlerin ötesine geçmezken, tam tersine Kıbrıs sorununun çözümü için Türk tarafına yapılan baskıların artmasına yol açtı (Uzgel, 2004:363).

1964 Kararnamesinin kaldırılmasını, kararnamenin mimarlarından eski İç İşleri Bakanı Orhan Öztrak “Hovardalık” olarak nitelendirdi. Yunan ve Kıbrıs hükümetlerinin

¹⁷ Aynı yıl Yunanistan'da Türk vatandaşlarının genel olarak miras yoluyla taşınmaz edinmelerini doğrudan engelleyen bir kanun hükmü olmamasına rağmen, yaptığı düzenlemelerle Yunan Hükümeti ülkesinin %55'i oranındaki sınır ve kıyı bölgelerinde Türklerin taşınmaz mal edinmelerini izne bağlamış, izinle yetkili mercilerde bu yetkilerini Türklerin miras ve satın alma yoluyla taşınmaz edinmelerini önleyici biçimde kullanmışlardır. 1964 Kararnamesi kaldırıldıktan sonra Tapu Kanununun 35. maddesine göre Türkiye'de yabancılar taşınmaz mal edinebilirken, Yunanistan'ın uygulamalarına bakıldığında Türkiye için bir “karşılıklılık” bulunmadığı anlaşılmaktadır. 27.2.2002 İstanbul Barosu Yargıtay Kararı, bkz. www.bilqibankasi.istanbulbarosu.org. Erişim Tarihi: 5.5.2017.

Türkler üzerinde kurduğu baskılar nedeniyle 1964 Kararnamesinin çıkarıldığını belirten Öztrak Gümölcine'de sükunet sağlanmadan kararnamenin kaldırılmasını Türkiye'nin cömertliği olarak değerlendirirken, basındaki açıklamasında "Devletler arasında gelişmeler bugün bir dostluk içerisinde yapılıyor ve bazı tedbirler alınıyorsa herhangi bir mahsur yoktur. Ancak Gümölcine'de hala sükunetin sağlanmadığını görüyoruz. Neticeleri almadan bu tedbirleri alıyorsak zannediyorum ki fazladan cömertlik yapmış oluyoruz. Bu da haysiyetimizi rencide eder. Hasmane bir davranış devam ediyorsa evvelden böyle bir tedbir almamız 'hovardalık'tan başka birşey değildir. Yani manevi menfaatlerimizin ihlalinden başka birşey olamaz"(Milliyet, 20.1.1987) diyordu.

1964 Kararnamesinin kaldırılması, Yunan uyrukluların mallarının iadesini gündeme getirdi ki bu durum çeşitli yollarla bu mallara sahip olanları endişeye düşürdü. Milliyet Gazetesinin haberinde, çoğu Ortaköydeharabeye dönmüş olan Rum evlerinde oturanların kiralaları Rumların giderken vekaletbıraktıkları avukatlarına ödediği, bu evlerden sağlanan gelirlerin, İstanbul'daki bazı Rum liselerine verildiği belirtilirken, bu taşınmazları sahiplenilenlerin bunları iade etme tehlikesiyle karşı karşıya kalabileceklerini yazıyordu. Türkiye'yi terkeden 10 binden fazla Yunanlı'nın geride bıraktığı 2902 taşınmaz malın 2411'inin İstanbul'da, 284'ünün İzmir'de, 102'sinin Aydın'da, 46'sını Hatay'da, 32'sinin Mersin'de, 23'ünün Tekirdağ'da, 2'ser tanesinin Edirne ve Adana'da bulunduğu, 1988 itibarıyla toplam değerinin 300 milyar civarında olduğu ifade ediliyordu. Konu hakkında konuşan İstanbul Üniversitesi Devletler Hukuku Araştırma Merkez Müdürü Prof.Dr. Ergin Nomer 1964 Kararnamesinin iptaledilmesi ile "Yunan uyruklular Türkiye'ye dönsün ya da dönmesin mülkiyet hakları saklı olan taşınmaz mallarını satabilirler" diyordu(Milliyet,5.2.1988).

Türkiye'de endişeli bir bekleyiş başlamışken, Yunanistan'la yumuşama başlangıcında Türkiye jest olarak aldığı "1964 Kararnamesinin İptali" kararına karşılık Andreas Papandreaun'un bu kararın geçmişte uygulanmasını istemesi, Ankara'da tatsız bir hava yarattı. Kararname'nin tek taraflı olarak kaldırılmasını öngören 6 Şubat kararının makalede şamil (geçmişte geçerli) bir uygulamaya geçmesi pratikte ve hukuk açısından olanaksızdır görüşünde olan Hükümete yakın çevreler, iptal kararında Türkiye'nin kendisini bağlayan bir maddeye yer vermediğini açıklıyorlardı. Hükümet yetkililerine göre kararname Yunan uyrukluların gayri menkulleri üzerindeki haklarının özüne dokunmayıp, bu malların müsadereğini ya da bunlara el konmasını öngörmüyordu. Karar, sadece bu gayri menkullerin temlik ve devir işlemlerini dondurmayı, bunlardan sağlanan gelirlerin de yurt dışına transferini önlemeyi öngörüyordu. 6 Şubat Kararnamesi dondurulan bu haklara işlerlik kazandırdı. Yani Yunan uyruklular ya da varisleri bundan sonra bu taşınmazların rayiç bedeli üzerinden her türlü tasarrufta bulunabileceklerdi. Bunun dışında Türk Hükümetini bağlayan bir durum ortaya çıkmadığı ifade ediliyordu(Milliyet, 13.2.1988).

Hükümetin yayımladığı yeni kararname ile Rum mallarının iadesi, satış ve miras yoluyla intikali işlemleri için Asliye ve Sulh Hukuk Mahkemelerine davalar açıldı(Milliyet, 9.11.1988).88/12592 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararına ek olarak çıkarılan Bakanlar Kurulu'nun 23.3.1988 tarih,1998/12757 Sayılı kararnamesi ile de ölüme bağlı tasarruf yolu ile lehlerine hak tesisi amaçlanan kişiler veya veraset yoluyla yasal mirasçılar adına tescil edilmemiş olan gayrimenkullerin anılan kişiler adına tesciline imkan tanıyan karar çıktı. Böylece siyasi irade 1964 Kararnamesinde öngörülen önlemlerin devamını gerekli görmeyerek bu kararname ile gerçekleşemeyen tescil işlemlerini, düzenlediği yeni bir kararname ile açıkça ortadan kaldırdı. Bunun sonucu olarakta o tarihe kadar durdurulmuş olan temlik tasarrufların icrasına, yani geçerli bir satış vaadi veya vasiyetnamenin ifasına herhangi bir hukuksal engel kalmadı; hatta yapılan yeni düzenleme ile geçmişte yapılamayan tescil işlemlerinin ilgilileri adına gerçekleştirilmesinin yolu açıldı(www.sagiroglu.av.tr).

SONUÇ

Bir devletin varlığını koruması, milli bütünlüğüne ve güvenliğine yönelik saldırılara karşı tedbirler alması sadece silahlı mücadeleyle mümkün değildir. Bazen farklı yöntemlerle bu yapılır. Sınırdışı etme bunlardan biridir ve pek çok devlet bu yöntemi uygulamıştır. Türk devletleri tarih boyunca pek çok farklı kimliği içinde yaşatmış, korumuş, kollamış, onlara haklar ve hürriyetler tanımış, vatandaşları arasında ayırım gözetmemiştir. Türk milleti tarihinde dünyada hiçbir ulusun ve hiçbir devletin azınlıklara göstermediği hoşgörüyü, hak ve hürriyeti tanımıştır. Dolayısıyla 1964 Kararnamesi uygulamasına dayanarak bu kararnameyi "ırkçı bir ideolojinin uygulaması" olarak yorumlamak tarihi gerçekleri inkar etmek demek olur. Ancak kabul etmek gerekir ki sınırdışı etme uygulaması Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan Yunan uyruklu Rumlarında ekonomik ve psikolojik olarak zor durumdabırakmıştır.

Türkiye, 1960 sonrası Kıbrıs'ta Türk toplumuna karşı başlayan şiddet eylemleri karşısında kendisine antlaşmaların tanıdığı haklara ve hukuka dayanarak bu şiddeti durdurmaya çalışmıştır. Türkiye'nin Kıbrıs konusuna gösterdiği hassasiyeti ne ilgili devletler ne de diğer ülkeler göstermiştir. Türk dış politikasında Kıbrıs, enosisin Yunanistan'ın dış politikasında sahip olduğu gibi bir amaç arzetmemiş, Türkiye hiçbir zaman taksimle belirli bir toprak parçasını kendi topraklarına katma hedefi içinde olmamıştır. Türkiye Kıbrıs konusuna her zaman oradaki soydaşları ve Akdeniz güvenliği açısından bakmıştır. Bu bakış açısında çoğu zaman yalnız kalan Türkiye, 1963'lerde Kıbrıs'a askeri bir müdahaleyi yapamayacağını anladığında, Ada'daki soydaşlarını korumak için farklı çözüm yolları aramış, bu noktada karşısına vatandaşı olmayan Yunan uyruklu Rumlar çıkmıştır. Türkiye karşılaşacağı tepkileri öngörerek 1930 antlaşmasını feshetmiş ve 1964 Kararnamesini çıkararak istediği sonuca ulaşmak için zorlayıcı diplomasi stratejisi uygulamış, Türk toplumuna yönelik şiddet eylemlerini bu yolla durdurmak istemiştir. Dolayısıyla sınırdışı etme uygulaması ve 1964 Kararnamesini etnik-dini bir homojenleştirme olarak değil, -Batı Trakya Türklerine uygulanan baskılara rağmen-Kıbrıs sorunu ve o yıllardaki ekonomik koşullar çerçevesinde ele almak gerekir.

1963 Kıbrıs olayları Türkiye-Yunanistan ilişkilerini olumsuz olarak etkilediği kadar Türkiye'nin ABD ile olan ilişkilerinde de bir takım gerçeklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Türkiye Johnson'ın mektubuna kadar izlediği, uluslararası platformda ABD'nin her girişiminin sorgusuz desteklenmesi politikasını bir kenara bırakarak, bu girişimleri Türk dış politikasının ilke ve amaçları çerçevesinde sorgulamaya başlamıştır.

Türkiye'nin 1988 yılında 1964 Kararnamesini kaldırarak gösterdiği iyi niyetli jest, Türk-Yunan ilişkilerinde beklenen gelişmeyi sağlamamıştır. Yunanistan ve Kıbrıslı Rumlar Avrupa Parlamentosunda ve Avrupa Birliğinde kendi davalarını sonuna kadar savunabilmektedirler. Çünkü BM ve Avrupalı kuruluşlar, kırk yıldır yalnızca Kıbrıslı Rumları dinlemekte, Kıbrıs Türklerini her türlü resmi ve sosyal temastan dışlamaktadırlar. Bugün Türkiye-Yunanistan ilişkilerine bakıldığında Ege sorunu, kıta sahanlığı, adacıklar gibi sorunların yanısıra Kıbrıs sorunu da hala Kıbrıslı Rumların uzlaşmaz politikaları nedeniyle çözülebilmemiş değildir. Zamanında nasıl 1964 Kararnamesi Türkiye'nin AET ile olan ilişkilerinde Yunanistan tarafından karşısına engel olarak çıkartılmışsa, bugünde Kıbrıs meselesi-sadece Yunanistan değil Avrupa tarafından da-Türkiye'nin AB üyeliğinesürekliliği bir şekilde engel olarak kullanılmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmet, Sadık, (1995) *Batı Trakya'da Yaşayan Türk Toplumunun Şikayetleri ve İstekleri*, Yıl: 15, S. 1-2, MHB.

- Akar, Rıdvan-Demir,Hülya,(2014) *İstanbul'un Son Sürgünleri*,İstanbul,DK.
- Aktaş, Altan,(2009) *1964 ve 1967 Kıbrıs Krizleri Sırasında ABD'nin Kıbrıs Politikaları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ank. Ün. SBE.
- Akşam Gazetesi* (1964).
- Alasya, Fikret,(1988) *Tarihte Kıbrıs*, Lefkoşa, Ulus.
- Atabay, Mithat, (2014) *Türk Dış Politikası*, İstanbul, Paradigma.
- Armaoğlu, Fahir,(1986) *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)*, İstanbul, Türkiye İş Bankası.
- Aydın, Suavi-Taşkın, Yüksel, (2016) *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*, İstanbul, İletişim.
- Aykoç, Emre,(2009) *Türkiye ve Yunanistan'ın Azınlık Politikaları: İkili İlişkiler, Ulusçuluklar ve Azınlık Hakları Ekseninde Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, Basılmamış Doktora Tezi, İ.Ü.SBE.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi.(Fon No:030.01.64.397.3)*
- Copeux, Etienne-Copeux, C.Mauss,(2009) *Taksim Bölünmüş Kıbrıs*, İstanbul, İletişim.
- Cumhuriyet Gazetesi* (1964).
- Çeçen, Anıl,(2005) *Kıbrıs Çıkması*, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm.
- Erhan, Çağrı, (2016) "ABD ve NATO'yla İlişkiler", *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar(1919-1980)*,I.Cilt, Ed:Baskın Oran, İstanbul, İletişim.
- Fırat, Melek,(2016) "Yunanistan'la İlişkiler (1945-1960)", *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar (1919-1980)(1980-2001)*,I. Ve II.Cilt, Ed:Baskın Oran, İstanbul, İletişim.
- Gibbons, H.Scoot,(2003) *Kıbrıs'ta Soykırım*, Lefkoşa, Near East.
- Gönlübol, Mehmet-Sar, Cem,(1997) *Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası (1919-1938)*, Ankara, Atatürk Arş. Mer.
- Gözler, Kemal,(2015) *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, Bursa, Ekin.
- İntelijans, Strateji ve Güvenlik Cadı Kazanı Kıbrıs*, (2015)Yay. Haz: Ulvi Keser-Gökhan Ay, Ankara.
- Keser, Ulvi,(2013) *Dünden Bugüne Kıbrıs*, Ankara, Berikan.
- Keskin, F.,(2016) "Savaşa Varmayan Zorlamalar", *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar (1919-1980)*,I.Cilt, Ed:Baskın Oran, İstanbul, İletişim.
- Kodaman, Bayram,(Haziran 1980) "Avrupa Emperyalizminin Osmanlı İmparatorluğuna Giriş Vasıtaları", *Milli Kültür Dergisi*, Ankara, Kültür Bakanlığı.
- Kodaman, Bayram,(2005) "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Çağdaşlaşma Sorunları", *Türkiyat Arş. Dergisi*, S.18, Selçuk Ü.
- McCarty, Justin,(2014) *Ölüm Ve Sürgün*, Ankara, TTK.
- Milliyet Gazetesi*(1964,1986,1987,1988).
- Oran, Baskın,(1991), *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, İstanbul, Bilgi.
- Resmi Gazete*(17.3.1964).
- Sınır ve Sınırdışı*,(2014) Der:Didem Danış-İbrahim Soysüren, Ankara,Notabene.
- Sönmezoğlu, Faruk,(2016) *Soğuk Savaş Döneminde Türk Dış Politikası*, İstanbul, Der.
- Şahin, Haluk,(2002) *Johnson Mektubu*, İstanbul, Gendaş.
- Şener, Bülent,(Ağustos 2013) "1963-1964 Kıbrıs Krizi: Türk Dış Politikası Tarihinde Askeri Siyasal ve Hukuksal Boyutlarıyla Bir Zorlayıcı Diplomasi Uygulaması", S.205, *Türk Dünyası Araştırmaları*.
- Şimşir, Bilal, "Kıbrıs Kıbrıs", *Mülkiye*, 28. Cilt, S.242. Erişim Tarihi:21.4.2017.
- TBMM Tutanak Dergisi* (1964).
- Toprak, Serap,(1 Haziran 2014) "Türk-Yunan İlişkileri Çerçevesinde Batı Trakya Sorunu", 3.Cilt, S.1,*BEU, SBE*.

Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu,(1992) İstanbul, İnaf Uluslararası İliş.Ajansı.

Uçarol, Rifat,(1995) *Siyasi Tarih*, İstanbul, Filiz.

Uzgel, İlhan,(2004) *Ulusal Çıkar ve Dış Politika*, İstanbul, Ezgi.

www.sagiroglu.av.tr. Erişim Tarihi: 10.5.2017.

www.bilgibankasi.istanbulbarosu.org. Erişim Tarihi:5.5.2017.